

Ο ΒΙΟΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ
ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

Συνοδικὴ πρᾶξις, ἀναγνώρισις Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν ἔτει 1703.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἱταλικοῦ ἐκθέσεως Ἰωάν. Γσαγκαρπούλου Πρωτοπαπᾶ Ζακύνθου τοῦ ἔτους 1720.

Ὁ Βίος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου.

Ὁ Γούμενος τῆς Ἀναφωνήτρας τοῦ Μαρτζώκη.

Μεγαλυνάρια — Ἀπολυτικά.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ εὐσεβεῖς Ὁρθοδόξους Χριστιανούς

Ἐναλαβὼν τὴν ἔκδοσιν ταύτην περισυνέλεξα τὰς ἱστορικωτέρας πληροφορίας, τὰς ἀφορώσας τὸν βίον καὶ ἐν γένει τὴν πολιτείαν τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου, Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, Πολιούχου τῆς νήσου Ζακύνθου.

Ἱστορικά δὲ περικοπαὶ ἀναφέρονται ἐν αὐτῇ ἐν αἷς καὶ ἡ Συνοδικὴ πρᾶξις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1703.

Ὡσαύτως ἀναφέρεται ἱστορικὸν σημείωμα, Ἰωάννου Τσαγκαροπούλου, ΠΡΩΤΟΠΑΠΠΑ Ζακύνθου, ἐν ἔτει 1720, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ καὶ διαλαμβάνον τὰ τῆς αἰφνιδίας εἰσβολῆς ἑπτὰ ὀθωμανικῶν πειρατικῶν πλοίων τοῦ Μοστρίνου πειρατοῦ Κάγκας καὶ τὰ τῆς λαφυραγωγῆσεως τῶν πολυτίμων ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν καὶ αἰχμαλωσίας 22 μοναχῶν τῆς Μονῆς τῆς θαυματουργοῦ Παναγίας Παρθένου Μαρίας ἐν Στροφάσιν.

Ἡ Μοῦσα διὰ στόματος τοῦ ποιητοῦ Σ. Μαρτζώκη ἀπῆθανάτισε τὴν ὡς ἄνω συμφορὰν τῆς θεοσώστου νήσου, προσθέσασα ἕνα ἀκόμη ἀδάμαντα εἰς τὸν πλοῦτον τῶν Ἐθνικῶν μας παραδόσεων, Ἰσάξιον τοῦ Κοῦγκι.

Ὅλα αὐτὰ συγκεντρώσας, προσφέρω εἰς τοὺς ἀγαπητοὺς μου ἀναγνώστας, ἔξαιτούμενος πᾶσαν ἐπιείκειαν διὰ κάθε τυχὸν παράλειψιν.

Χ' ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ ΚΑΡΔΑΡΗΣ

Σύγκελλος, προϊστάμενος τῆς Ἐνορίας
τῶν Ἀγίων Ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου
καὶ Ἑλένης

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ 1703

ΓΑΒΡΙΗΛ

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ

ΚΑΙ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Τοῖς κατὰ Χριστὸν πολιτευομένοις
χάρις καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ Πατρὸς
καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ

Τοὺς ἐπ' ὧμων ἄραντας τὸν τοῦ Κυρίου σωτήριον Σταυρὸν καὶ τρόπαιον νίκης κατὰ τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ αἰῶνος τούτου λαμπρῶς ἐνστησαμένους, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἀητήτοις καμάτοις θριαμβεύσαντας, τό τε ἄθλον τῆς ἀρετῆς ἐναγωνισαμένους γενναίως, ὅσαις μνήμαϊς γεραίρειν πάντες ὀφείλομεν, καὶ ἐκθειάζειν τιμαῖς ἐτησίαις, ὡς τὸν τῆς ὑπομονῆς καὶ καρτερίας στέφανον ἀναδησαμένους θεόθεν, καὶ συντάττειν τῷ χορῷ καὶ καταλόγῳ τῶν ὁσίως καὶ εὐκλεῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τὸ εὐαγὲς καρπουμένων μνημόσυνον, οὐχ ἥττον ὀφειλῆς ἐστὶν ἄξιον· αὕτη γὰρ ἢ μέχρι τέλους ἀνδρική καρτερία, τὸ ἀκαταμάχητον ὄπλον τῆς θείας χάριτος, ὡς θεουργὸς ἀρετῆ, δι' ἧς τῆς εὐσεβείας ἢ τελειότης τοῖς νικηταῖς τοῦ Χριστοῦ στρατιώταις χαρακτηρίζεται, σώζειν οἶδεν εἴτι καὶ ἄλλο τοὺς θεοφρόνως ταύτην ἐξασκήσαντας, καὶ πρὸς μακάριον τέλος ἐπάγειν, καὶ ἀειμνήστους ἀποτελεῖν· ἐν γὰρ τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, Χριστὸς φησὶν ἢ ἀλήθεια· οὐκ οἶτο καὶ γὰρ οἱ πρὸ Νόμου, καὶ οἱ μετὰ τὴν τῆς Χάριτος ἔλευσιν, δι' αὐτῆς ἀθλήσαντες παρὰ Θεοῦ ἐδοξάσθησαν, καὶ ὡς θεοφεγγεῖς φωστῆρες μέχρι περάτων τῆς Οἰκουμένης ὑπὲρ

λόγον ἐξέλαμψαν, μαρτυρηθέντες ἄνωθεν κρεῖττον ἢ κατ' ἀπόδειξιν, ὑπερφυέσι σημείοις, καὶ ξένοις θαύμασι, διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς πλημμυρήσαναν τοῦ πνεύματος πλουσίαν χάριν καὶ δύναμιν· ἀντιδοξάζει γὰρ Κύριος ἀσυγκρίτως τοὺς αὐτὸν δι' ἀθλήσεως δοξάσαντας, καὶ στεφανοῖ μὲν αὐτοὺς ἀειθαλέσι καὶ ἀμαράντοις ἄνθεσι τῆς οὐρανόου δόξης καὶ ἐλλάμψεως· κατοπτριζομένους τὸ ἀμήχανον κάλλος τῆς τρισηλίου Θεότητος, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου ἀξίας, σταθμοῖς ἀρρήτοις τῆς θείας αὐτοῦ εὐθύτητος. Ἐκφαντορικοῖς δὲ πάλιν τερατουργήμασι, καὶ τοῖς κατὰ κόσμον πιστοῖς καταφανεῖς αὐτοὺς ἀπεργάζεται, δι' αὐτῶν θαυματουργῶν τὰ παράδοξα ἔνθεν τοι καὶ κατὰ χρέος τοῖς εὐσεβέσιν ἄγαν πρόκειται πᾶσι, κατὰ τὸ ἀρχαῖον κανονικὸν καὶ ἀπαραίτητον ἔθος τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, πανηγυρίζειν φαιδρῶς τοὺς ἀπανταχοῦ ἐν ἄθλοις διαπρέψαντας, καὶ γλαφυροῖς ἐγκωμίοις γεραίρειν αὐτοὺς καὶ ἐνδόξοις σεμνολογήμασιν, ὡς ἀξίους ἀναφανέντας ὑπουργοὺς τῆς πολυπόνου ἀσκήσεως· δι' ἧς ἑαυτοὺς μὲν ὑπερεδόξασαν, πᾶσι δὲ τῆς μετ' εὐλαβείας αὐτοὺς ἐπικαλουμένοις παρὰ Θεοῦ ἔλεος καὶ σωτηρίαν εὐχερῶς ἀντιπορθμεύουσιν.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν προσηνέχθησαν ἡμῖν συνοδικῶς ἀναφοραί, ἔχουσαι σαφέσι μαρτυρίαις τὸ ἀξιόπιστον τοῦ τε θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Κυρ. Τιμοθέου, τοῦ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπητοῦ ἡμῶν ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ καὶ τοῦ ὀσιωτάτου ἡγουμένου τῆς ἱερᾶς καὶ βασιλικῆς Μονῆς, τῆς καλουμένης τῶν Στροφάδων, Κυρ. Ἀνθίμου, ὑπογραφαῖς τε αὐτῶν κατησφαλισμέναις ἰδίαις, καὶ δέλτος ἕξοχα πολύσελις, βίον ὑψηλόν, καὶ πράξεις ἐνθέους καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον διεξοδικῶς μετερχομένη τοῦ ὀσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου τοῦ κατ' ἐπωνυμίαν γονικῆν Σιγούρου λεγομένου, ἀνδρὸς τὰ μάλιστα κατ' ἀρετὴν πολλοὺς τῶν πρότερον διαπρεψάντων ὑπερελάσαντος, καὶ θείων δωρεῶν δαφυλεία χάριτος εὐπορήσαντος, τό τε διορατικὸν χάρισμα ἐκ περιουσίας καταπλουτήσαντος· καὶ γὰρ καθάπερ ἡ ἱερὰ αὕτη δέλτος τὰ περὶ αὐτοῦ διέξοισιν, ἐκ πατρίδος μὲν ὄρμητο ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ τῆς περιφήμου νήσου Ζακύνθου γονεῖς δὲ ἔσχεν εὐσεβεία καὶ γένους ὑπεροχῆ, καὶ πλούτῳ κομῶντας ὑπὲρ πολλοὺς ἄλλους τὰ μάλιστα· ὅς τις ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τοῖς ἱεροῖς ἐκδοθεῖς γράμμασι, καὶ παιδείας εἰς ἄκρον δραξάμενος, πάντα τὰ ἐν κόσμῳ σκύβαλα ἠγήσατο καὶ τὴν Χριστὸν ζῆσαι πολιτείαν ἠρετήσατο, ἔρωτι θείῳ πτερωθεῖς, καὶ ὄλος δι' ὄλου ἑαυτὸν τῷ

Θεῶ ἀναθέμενος, διὸ καὶ πρὸς τὰς Κυκλάδας νήσους γενόμενος, κάκεισε τὴν στενὴν καὶ ἐπιπόνον μετερχόμενος ὁδόν, κατὰ θεῖον τινὰ χρησμόν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν θεῖαν ψῆφον, εἰς ἀρχιερατικὸν ἀνεβιβάσθη ἄξιωμα, χρηματίσας ἅκων Αἰγίνης Ἀρχιεπίσκοπος ἔνθα τὸ ποιμνιον αὐτοῦ ἀποστολικῶς καὶ θεαρέστως ποιμάνας χρόνον ἰκανόν, καὶ πᾶσι διάφορα ὑποδείγματα ἐνθέου ἀρετῆς καταλιπών, καὶ παραίτησιν τοῦ θρόνου οἰκιοθελῆ ποιησάμενος, τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα παλινδρομήσας κατέλαβε. Κάκειθεν μετὰ βᾶς φθάνει τὴν ἐν ὄρεσιν ἠλιβάτοις τῆς νήσου πόρρω κειμένην τῆς πόλεως, τὴν ἱερὰν καὶ σεβασμίαν φημι Μονὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Ἀναφωνητρίας, ἐν ἣ καθείρξας ἑαυτόν, καὶ τὴν τῆς Μονῆς ἐπιστάσιαν ἐγχειρισθεὶς, μέχρι τέλους βιοτῆς αὐτοῦ τὸ στάδιον τῆς μοναδικῆς πολιτείας ὑπὲρ φύσιν βροτεῖαν ἐξασκήσας διελήλυθε. Νηστείας, ἀγρυπνίας καὶ ταῖς λοιπαῖς κακουχίαις τοῦ σώματος καταβαλὼν τὸν ἀντίπαλον, οὓς μὲν νουθετῶν καὶ διδάσκων τῷ λόγῳ τῆς Χάριτος, οὓς δὲ ταῖς θεαρέστοις αὐτοῦ πράξεσι πρὸς ἀρετὴν ἐπαλείφων, εἰκὼν καὶ ὑπογραμμὸς πολλῶν ἀγαθῶν τοῖς πᾶσιν ἐγένετο, ἄλλοις τε πλείστοις ἐπαρήγων ὡς συμπαθῆς καὶ φιλάδελφος, ταῖς πρὸς Θεὸν αὐτοῦ εὐδιαλάκτοις ἐντεύξεσιν, αὐτουργὸς θαυμάτων πολλῶν, καὶ παραδόξων καθίστατο, πάθη διάφορα τῶν νοσοῦντων ἰώμενος καὶ πνεύματα λόγῳ ἀπελαύνων ἀκάθαρτα· ἀλλ' ἦν καὶ ἕτερόν τι τῶν ἑαυτοῦ θεῶν προτερημάτων τὸ μᾶλλον τῶν ἀπάντων ἐκπλήξεως ἄξιον, τὸ ἄτυφον τοῦ τρόπου αὐτοῦ καὶ ἡ τελεία ταπεινωσις· ἔσπευδε καὶ γὰρ ἐπιπόνως τοῦ περὶ αὐτὸν ἐκλανθάνειν, καὶ μὴ ἐπὶ γνώμονας γίνεσθαι τῆς ἐν αὐτῷ κεκρυμμένης ὑπερφυοῦς χάριτος, ἵνα μὴ δῆθεν τὸν τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον καρπούμενος, τῶν θεῶν ἀμοιρήσῃ βραβείων, ἀλλ' οὐχ οἷόν τε ἦν κρυβῆναι ὑπὸ τὸν μόδιον, ὃν ἡ χάρις ὡς λαμπτήρα φωτεινὸν ἐπὶ τὸ ὑπερῶν τῶν ἀρετῶν ἐπανήγαγε· διὸ καὶ κατὰ τὴν μακαρίαν αὐτοῦ ἐν Κυρίῳ κοίμησιν, ἀπείρων ἐξαισίων θαυμάτων πλήθη τὸ θεῖον αὐτοῦ σκῆνος καὶ ἱερὸν λείψανον ἐνεργῆσαν, καὶ ἐνεργοῦν καθ' ἐκάστην διαπρυσίως ἡ θεία ἐναπέδειξε δύναμις· ἅτινα ὁ δι' ἐφέσεως ἔχων εἰδέναι, εἰς τὴν ταῦτα διεξοδικῶς περιέχουσαν ἀνακύψας δέλτον εἴσεται ἀκριβῶς καὶ μαθήσεται, θάμβος ἐξαισίον ἐμποιοῦντα τοῖς μετὰ πίστεως καὶ εὐσεβῶς τὰς θεοσημείας δεχομένης· ἐπιμαρτύρηται γὰρ ὑπογραφαῖς ἀριδῆλοις ἱερωμένων τε καὶ ἐκκλησιαστικῶν προσώπων· ἐπιφανῶν τε, καὶ ἄξιωματικῶν ἀρχόντων, οἰκιοχείροις ἀποδείξει· ἀλλὰ τούτων οὕτως ἔχόντων,

ὡς αἱ ῥηθεῖσαι ἀναφοραὶ διειλήφασιν, ἔκρυπτε μὲν ἑαυτὸν ὁ Ὅσιος ἐφ' ὅσον ἐν ζῶσι διετέλει, καὶ τὰς ἐνδομυχούσας κατὰ τὸ ἐνὸν ἐσυσκίαζε χάριτας, τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἀποστρεφόμενος, καὶ θνήσκει μὲν ὡς ἄνθρωπος, καὶ τῇ γῆ παραδίδοται, πάνυ ὀλιγαριθμοῖς τισὶ τῶν ἀνθρώπων γνωστὸς ὑπάρχων καὶ ἔκδηλος. Τὶ δ' οὖν ἐντεῦθεν; τερατουργεῖ περὶ τοῦτον ἢ παντουργὸς τοῦ Δεσπότητος δύνναμις· τὸν κεκρυμμένον ἀποκαλύπτει θησαυρὸν τῶν περὶ τὰ θεῖα τίνι εὐλαβῶς διακειμένων, καὶ ἐξάγεται εἰς φῶς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον, πνέον ὑπερφουοῦς εὐωδίας, καὶ μύρα βλύζον ἰαματικά καὶ σωτήρια τοῖς μετ' εὐλαβείας προσερχομένοις καὶ πίστεως, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ θεράποντος αὐτοῦ, καὶ πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου τοῦ τρισμάκαρος.

Ἄνθ' ὧν ὡς εὐγνώμονες οἱ περὶ τὰς δύο ταύτας νήσους διατελοῦντες οἰκήτορες τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ἱερωμένοι καὶ λαϊκοὶ ἀπαξάπαντες ἅμα σὺν τῷ θεοφιλεστάτῳ αὐτῶν ἀρχιεπισκόπῳ Κυρ. Τιμοθέῳ, οὐκ ἔκριναν εὐλογον, οὔτε ἠγήσαντο δίκαιον, τὸν τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις παρὰ Θεοῦ δοξασιέντα ἀξιαγαστοῖς σημείοις καὶ θαύμασι, μὴ ἀντιλαμβάνειν καὶ παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς τῆς Ἐκκλησίας συστήματος τὰς ὀφειλομένας ἐτησίους τιμὰς καὶ τὰ ἐορτάσιμα δίκαια· οὐχ ὡς χρήζοντος τοῦ ὀσίου τῶν ἀνθρωπίνων τιμῶν, ἀλλ' ἵνα ἡμεῖς διὰ τὰς πρὸς ἐκεῖνον τιμὰς τὸν παρὰ Θεοῦ ἐπισπώμεθα ἔλεον· διὸ καὶ διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀναφορῶν τούτων πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα, τὸν ἔνθεον αὐτῶν πόθον, ὃν ὑπ' ἄκρας εὐλαβείας ἔχουσι πρὸς τὸν ὄσιον Ἱερόρχην, ἐκδηλώσαντες, καὶ ἐξαιτισιάμενοι δοθῆναι αὐτοῖς προτροπὴν καὶ ἄδειαν παρὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου Θρόνου τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ἔχοντες τὸ ἐνδόσιμον ἄνωθεν μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ προνομίων, διὰ βασιλικῶν καὶ πατρικῶν θεσπισμάτων, τοῦ συνηστῶν καὶ κανονίζειν τὰ κανονισμοῦ δεόμενα, ὅπως ἔχωσιν ἐπ' ἀδείας ἐκκλησιαστικῆς στήσαι τῷ ἁγίῳ ἐορτὴν ἐτήσιον, καὶ τελεῖν αὐτῷ πανυγηρικὸν μνημόσυνον. Τῆς οὖν αἰτήσεως αὐτῶν ταύτης καὶ ἀξιώσεως συνοδικῶς ἐπικριθείσης, καὶ δικαίας ὄντως καὶ εὐλόγου ἀναφανείσης, μετ' εὐμενείας ταύτην ὑπεδέξατο ἡ μετριότης ἡμῶν· καὶ δὴ γράφουσα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν ἱεροτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν, ἐντέλλεται καὶ ἐν ἁγίῳ ἀποφαίνεται Πνεύματι, ἵνα ὁ θεοφιλέστατος ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου

Κύρ. Τιμόθεος, καὶ ὁ περὶ αὐτὸν τοῦ ἱεροῦ καταλόγου πρεσβυτέρων τε καὶ Ἱερομονάχων σύλλογος, καὶ ἅπας ὁ τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων περιώνυμος τοῦ Κυρίου λαός, ἔχωσι πληρεστάτην ἄδειαν συστήσαι τὸν τευθεν ἑορτὴν ἐτήσιον καὶ μνήμην πανηγυρικὴν ἐκτελεῖν τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἱεράρχου Διονυσίου τοῦ θαυματουργοῦ ἐν τῇ ὠρισμένῃ εὐσήμεν ἡμέρᾳ αὐτοῦ, ἥτοι κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ τῆς Μεταμορφώσεως τῇ κατὰ τὴν νῆσον τῶν στροφάδων, ὅπου καὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ λείψανον, ταῖς κανονικαῖς ἀκολουθίαις, ἄδοντες καὶ ψάλλοντες τῷ Κυρίῳ, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ πατρὸς, τοῦ ἐπιβραβεύσαντος ἐκ τοῦ πλοῦτου τῆς χρησιότητος αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον ἀτίμητον θησαυρὸν καὶ ταῖς δυσὶ ταύταις νήσοις περιγραφομένης ἐν μόναις ταύταις τῆς ἐτησίου ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου καὶ πανηγύρεως, ἔνθα καὶ ἡ θεία ἐπέσκηψε χάρις καὶ διατηρῆται ἀπαραιτήτως ἡ ἐπικυρουμένη αὕτη τοῦ Ὁσίου τελετὴ μέχρι τερμάτων αἰῶνων, παρ' οὐδενὸς διασειομένη ἢ κωλυομένη τὸ σύνολον ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς τοιαύτης προτροπῆς καὶ ἀδείας ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν προτρεπτικὸν Γράμμα, καὶ ἐπεδόθη τοῖς αἰτησαμένοι.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αψγ' 1703 μηνὶ Ἰουνίῳ Ἰνδικτικῶνος δεκάτης πρώτης

Γ Α Β Ρ Η Λ

Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

- ⊙ Καίσαρίας Κυπριανός
- ⊙ Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ Νεόφυτος
- ⊙ Κυζίκου Κύριλλος
- ⊙ Νικομηδείας Παρθένιος
- ⊙ Χαλκηδόνος Κωνστάντιος
- ⊙ Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιος
- ⊙ Προύσσης Κύριλλος
- ⊙ Δέρκων Νικόδημος
- ⊙ Προικονήσου Θεόκλητος
- ⊙ Ἀγαθουπόλεως Ῥωμανός

(ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΙΤΑΛΙΚΟΥ)

ΗΜΕΙΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΓΚΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΙΑ ΧΑΡΙΤΙ ΠΡΩΤΟΠΑΠΠΑΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Κατὰ τὸν παρελθόντα καταστρεπτικὸν πόλεμον, μεταξὺ τῶν ἄλλων πρωτίστων συμφορῶν, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἡ νῆσος Ζάκυνθος, συγκαταλέγεται καὶ ἡ ἀξιοδάκρυτος λαφυραγωγὴ τῶν πολιτῶν ἐκκλησιαστικῶν σκευῶν, προελθοῦσα ἐξ αἰφνιδίας εἰσβολῆς ἐπὶ τὸ θαυματικῶν πλοίων (διοικουμένου ὑπὸ τοῦ Μοστρίνου πειρατοῦ τῆς Κάγκας) εἰς τὴν Μονὴν τῆς θαυματουργοῦ Παναγίας Παρθένου Μαρίας ἐν Στροφάσιν. Ἡ εἰρημένη διαρπαγὴ τῶν ἱερῶν σκευῶν, ὡς καὶ ἡ αἰχμαλωσία 22 Μοναχῶν ἀπέβη θλιβερά, ἡμῖν δὲ ὀλεθρία· ἀλλ' ἡ θυμασία διάσωσης τοῦ ἱεροῦ Λειψάνου τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Σιγούρου, Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, τοῦ ἐν τῷ ῥηθέντι ναῶ λατρευομένου, ὡς τοῦ μόνου Προστάτου τῆς νήσου ταύτης, προεξένησε γενικὴν χαρὰν, καὶ ἡμᾶς ἰδίως τὰ μέγιστα καὶ δικαίως παρεμύθησε.—Χάρις τοσοῦτω ἀξιοσημείωτος ὀφείλεται εἰς τὴν παντοδύναμον θεῖαν Δεξιάν, ἣτις χρωμένη καταλλήλῳ μέσῳ, τῇ εὐσεβείᾳ δηλονότι τοῦ πλοίαρχου Ἰωάννου Μπάλοβιτς Περαστινοῦ, ἐτέλεσε θαῦμα μέγα καὶ περιλάλητον ἐν τοῖς μέρεσι τούτοις. Ὄφειλομεν δὲ νὰ ἀφηγηθῶμεν ἐν εἰλικρινείᾳ τίνι τρόπῳ ἐγένετο ἡ διάσωσις τοῦ λειψάνου, ὅπως ἔτει μᾶλλον ἢ ἀλήθεια ἀναλάμψη, καὶ ἀπονεμηθῆ ἰσχυρὸς ἐπαινος εἰς ὄντινα ἀνήκει.—Παραπλεύσας ἐκεῖσε τὴν ἐπιούσαν τῆς πολεμικῆς Κορβέτας τῆς διοικουμένης ὑπὸ τοῦ πλοίαρχου Ἰωάννου Μπάλοβιτς, οὗτος ἐνόησεν ἔκ τινων σημείων ὀλίγων Μοναχῶν καταφυγόντων εἰς ἀπόκρυφόν τι μέρος ὅτι δυστύχημά τι συνέβη, καὶ ἐμπορούμενος ὑπὸ τοῦ ζήλου τῆς χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας, προσήγγισε πάραυτα ὅπως παράσχη τὴν συνδρομὴν του. Ἀπέναντι τοιαύτης χριστιανικῆς καὶ ἡρωικῆς ἀποφάσεως τὰ πειρατικὰ πλοῖα ἐτράπησαν ἀμέσως εἰς φυγὴν, τοὺς δὲ ταλαιπώρους Μοναχοὺς, ἐκπεπληγμένους ἔκ τοῦ τρόμου μήπως ταῦτα ἐπανέλθωσιν, ὑπέδεχθη μετὰ συμπαθοῦς φιλοφροσύνης ὁ πλοίαρχος, καὶ μετὰ ἐξαιρετικῆς καὶ εὐλαβοῦς ταπινώσεως ἐτοποθέτησε τὸ Ἅγιον λείψανον ἐν τῷ ἰδιαίτερῳ αὐτοῦ δωματίῳ, καὶ μετεκόμησεν αὐτὸ ἔπειτα ἀνευ χρονοτριβῆς εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψωμεν ἀρκούντως ὅποια τις ὑπῆρξεν ἡ γενικὴ χαρὰ ἐπὶ πράξει τοσοῦτω εὐεργετικῇ, προκαλεσάσῃ τὴν ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ τῆς νήσου ταύτης πάνδημον ἀναγνώρισιν αὐτοῦ, ὡς

διασώσαντος τοιοῦτον πολύτιμον θησαυρόν.—'Ἐν τέλει ἕξ ἐπιβαλλομένου ἡμῖν καθήκοντος εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀντάξιον ἡμῶν τοῦτον εὐεργέτην, ἐκτιθέτομεν τὴν παροῦσαν ἀκριβῆ ἀφήγησιν, ξρειδομένην ἐπὶ ἀληθῶν μαρτυριῶν, ἥπως τυχούσης περιστάσεως ἀμειψθῆ ὁ ῥηθεὶς Μπάλοβιτς δι' ἐξαιρετικῶν τιμῶν.

'Ἐν Πίστει τῆς ἀληθείας.

'Ἐξεδόθη ἐν Ζακύνθῳ, τῇ 21 Σεπτεμβρίου 1720

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΓΚΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρωτοπαπᾶς Ζακύνθου

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΙΓΙΝΗΣ

(Ἑορταζομένου τὴν 17 Δεκεμβρίου)

Οὗτος ὁ θεῖος πατὴρ ἡμῶν Διονύσιος, εἶχε πατρίδα τὴν περίφημον νῆσον Ζάκυνθον, γεννηθεὶς ἀπὸ γονεῖς εὐσεβεῖς, ἐνδόξους, καὶ εὐγενεῖς· ὁ πατὴρ του ὠνομάζετο Μώκιος· τῷ γένει Σιγοῦρος· καὶ ἡ μήτηρ του Παυλίνα· καὶ ὅταν ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν δεκτὴν μαθήσεως, ἐδόθη εἰς θεοσεβεῖς καὶ σοφοὺς διδασκάλους, καὶ ὡς εὐφυῆς ὅπου ἦτον εἰς τὸν νοῦν, ἔμαθεν εἰς ὀλίγον καιρὸν ὅσα μαθήματα ἦσαν ἀρκετὰ νὰ τοῦ φωτίσουν τὴν διάνοιαν διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν πλάνην τοῦ κόσμου, τοῦ προσκαίρου βίου τὴν ματαιότητα, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν ἀθανασίαν. Καὶ ἐπειδὴ πρόσκοπται καθ' ἐκάστην εἰς πράξεις ἐναρέτους καὶ θεοσέβειαν, ἔκρινε μὲ τὸν ἑαυτὸν του, νὰ γίνῃ στρατιώτης τοῦ ἐπουρανοῦ Βασιλέως Θεοῦ, διὰ νὰ δυνηθῆ νικῶν τοὺς τρεῖς θανατηφόρους ἐχθρούς, τὸν κόσμον, τὴν σάρκα καὶ τὸν Διάβολον, νὰ ἀπολαύσῃ ὡς νικητῆς τροπαιοῦχος τὸν ἀμαράντινον στέφανον. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ κοσμικαὶ φροντίδες καὶ αἱ ταραχαὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων τὸν ἐμπόδιζον ἀπὸ τὸν θεοφιλῆ του σκοπὸν, ἀπεφάσισε νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὰς συγχύσεις τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἡμπορῆ νὰ φαντάζηται τὰ οὐράνια καὶ νὰ λατρεύῃ ὀλοψύχως τὸν Ποιητὴν του καὶ Σωτῆρα Θεόν,

Ἀπαρνηθεὶς λοιπὸν καὶ πατρίδα καὶ γονεῖς καὶ εὐγένειαν, καὶ πλοῦτον, καὶ δόξαν καὶ πᾶσαν ἀπόλαυσιν τοῦ Κόσμου, ἔδραμεν ὡς ἀετὸς ὑπόπτερος, εἰς τὴν βασιλικὴν Μονὴν τῶν Στροφάδων, κειμένει κατέναντι τῆς Ζακύνθου πρὸς τὸ νότιον μέρος, μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ἕως τεσσαράκοντα μίλια, καὶ φθάσας ἐκεῖ γε-

μάτος ἀπὸ πνευματικὴν εὐφροσύνην, ἀφοῦ ἔκαμεν τὴν διατεταγμένην δοκιμὴν κατὰ τοὺς κανόνας τῆς μοναδικῆς διαταγῆς, ἐνεδύθη ἀπὸ τὸν Ἠγούμενον τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα τῶν μοναχῶν. Ἐὰν καὶ ἦτο νέος εἰς ἡλικίαν ὅμως ὑπερέβαινε εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ τοὺς πλέον γέροντας καὶ ἐναρέτους πατέρας τῆς σεβασμίας ἐκείνης Μονῆς. Ἠγρύπνει τὸ περισσότερον μέρος τῆς νυκτός, τὸν ὅποιον καιρὸν ἐξώδευεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πνευματικῶν βιβλίων, καὶ εἰς ὕμνους καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν Θεὸν ἐχαλιναγώγει καὶ καιεδάμαζε τὰς ἐμπαθεῖς ὀρέξεις τῆς σαρκός, με πολυήμερους νηστείας. Καὶ στοχαζόμενος τὴν οὐτιναδότητα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐνίκα τὸν Δαίμονα τῆς ὑπερηφανείας, με ἀκραν ταπεινώσιν καὶ με ὄλον ὅπου κατήγετο ἀπὸ ἐκλαμπρον γένος, ἔκρινεν ὅμως τὸν ἑαυτὸν τοῦ εὐτελέστατον ἀπὸ ὅλους καὶ ἀναξιότατον, διὰ τὰ ὅποια καὶ οἱ πατέρες ὅλοι τῆς Μονῆς τὸν εἶχον ὡς κανόνα τῶν ἀρετῶν καὶ εἰκόνα τῆς ὁσιότητος καὶ προσεπάθει καθεὶς ἀπ' αὐτοῦς νὰ τὸν μιμῆται, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν ὅθεν δόκιμος φανεῖς εἰς τοὺς προεστῶτας. ἀνεβιβάσθη κατὰ βαθμὸν εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, διὰ νὰ προσφέρῃ ἱλαστηριοὺς εὐχὰς ἀναιμάκτους θυσίας πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Μετὰ ταῦτα ἐπιθυμῶν νὰ προσκυνήσῃ τοὺς ἁγίους τόπους τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ λαβὼν τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν ἡγούμενον καὶ τὴν ἀδελφότητα, ἐπέρασεν εἰς τὰς νήσους, ἦτοι εἰς τὰ δωδεκάνησα, διὰ νὰ εὔρῃ με εὐκολίαν ἐκεῖ κανὲν πλοῖον, νὰ ταξιδεύσῃ πρὸς τοὺς ῥηθέντας ἁγίους τόπους. Ὅθεν περιερχόμενος τὰς νήσους ἐκείνας, καὶ ζητῶν πλοῖον, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸν σκοπὸν τοῦ, ἐπέρασε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐκεῖ κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἱερατικῆς πολυτελείας, ἐπῆγε νὰ προσκηνήσῃ τὸν Ἀρχιερέα τοῦ τόπου ὁ ὅποιος ἔχων ἀκουστὴν τὴν καλὴν φήμην τοῦ Διονυσίου τὸν παρακίνησε πολὺ νὰ λάβῃ τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Αἰγίνης, ὅπου ἦτο τότε χηρεύουσα, αὐτὸς δὲ ὡς ταπεινόφρων καὶ μέτριος, ἐπροφασίζετο λέγων, ὅτι δὲν ἦτο ἄχθων ἐπάνω του· ἄλλ' ὁ σοφὸς καὶ συνετὸς ἐκεῖνος Ἀρχιερεὺς, ὅπου εἶχε δι' ἄκοιφας τὰς ἀρετὰς τοῦ Διονυσίου, καὶ ἀπὸ τὸ σεμνοπρεπὲς τοῦ ὕψος ἐβεβαιώανετο εἰς τὴν ἀψευδῆ φήμην ὅπου τὸν εἶχε προκεκρηυγμένον, τὸν ἐβίασε τόσον, ὅπου τὸν ἔκαμε καὶ ἐδέχθη, διὰ νὰ μὴ φανῇ παρήκοος εἰς τὰ τοῦ Ἀρχιερέως προστάγματα. Τότε ὁ ἄνωθεν πρόεδρος Ἀθηναίων, γράφων εἰς τὸν κληρὸν καὶ λαὸν τῆς Αἰγίνης καὶ φανερόνων τὴν ἀξιοσύνην τοῦ τοιούτου ὑποκειμένου. ὅτι βιαίως τὸν ἔκαμε, με πολλὰς παρακλήσεις καὶ πνευματικὰς παρακινήσεις, καὶ ἔνευσε νὰ δεχθῇ τὴν ἐπιστασίαν των, ὅλοι ὁμογνώμονες με κοινὴν ψήφον τὸν ἐδέχθησαν διὰ ποιμένα των καὶ διδάσκαλον, δοξάζοντες καὶ εὐχαριστοῦντες τὸν Θεόν, ὅπου τοῖς ἐπρονοήθη, πέμπων αὐτοῖς διὰ κυβερνήτην καὶ ὁδηγόν, τοιοῦτον θεοσεβῆ καὶ ἅγιον ἄνδρα. Λοιπὸν κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας με ἔκδοσιν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἐχειροτονήθη ἀπὸ τὸν αὐτὸν Μητροπολίτην Αἰγίνης Ἀρχιεπίσκοπος· πόση δὲ χαρὰ ἔγεινε τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς ὅλους τοὺς Αἰγινήτας, κάθε εὐσεβῆς

ἄς τὸ συλλογισθῆ. Ἐμπιστευθεὶς οὖν τοιουτοτρόπως τὴν ἐπιστασίαν τοῦ λογικοῦ ἐκείνου ποιμνίου τοῦ δὲν ἔπαυε κάθε ἡμέραν νὰ τὸ διδάσκῃ μὲ ἱεροῦς λόγους καὶ νοθεσίας, καὶ ψυχωφελῆ παραδείγματα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ φήμη πανταχοῦ τὸν ἐκήρυττε, καὶ ὡς ὁ μαγνίτης τὸν σίδηρον, ἔσυρε ὄλους εἰς αὐτόν, διὰ νὰ ἀκούουν τὰ θεόσοφά του λόγια, ὕστερα ἀπὸ ἰκανὸν καιρὸν τῆς διοικήσεως ἐφοβήθη μήπως καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, ὅπου εἰς τόσον τὸν ὕψωνε, τὸν κρημνίσῃ εἰς τὸ βάραθρον τῆς κενοδοξίας, ἐμελέτησε νὰ κάμῃ τοῦ θρόνου παραίτησιν· ὅθεν ἀφίνων διάδοχον ἄξιον εἰς τὸν θρόνον ἐτοιμάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ζάκυνθον, τὴν πατρίδα του· τότε εὐλογῶν τὸ ποιμνιὸν του παρακαλῶν τὸν Κύριον νὰ τὸ φυλάττῃ ἄβλαβον ἀπὸ ὄρατους καὶ ἀοράτους ἐχθροὺς ἀπεχωρίσθη μὲ θλιψὶν ὑπέρμετρον. Φθάνων οὖν εἰς τὴν πατρίδα του ἐπίσημος διὰ τοῦ ἀρχιερατικοῦ χαρακτηῆρος, ἔλαβον ὄλοι οἱ συμπατριῶται του ἀνεκδιήγητον τὴν χαρὰν εὐλαβούμενοι αὐτόν ὡς νοητὸν ἥλιον τῆς ἀγιωσύνης, διότι εἰς τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦτο χηρεύουσα ἡ ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Ζακύνθου κατὰ τὸ 1579 καὶ ἐτάχθη ὁ θεῖος Διονύσιος μὲ γράμμα πατριαρχικὸν νὰ κυβερνήσῃ τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ἐπιτροπικῶς, ἕως νὰ γένη νέα ψῆφος, ὡς καὶ ἐγένετο πατριαρχεύοντος τότε τοῦ αἰοιδίμου πατριάρχου Ἱερεμίου. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὄχι μὲ ὄρεξιν τόσον τὸν παρεκάλεσαν καὶ διὰ νὰ δεχθῆ εὐπειθῆς εἰς τὸ πατριαρχικὸν πρόσταγμα ἐδέχθη πρὸς καιρὸν τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἄνωθεν ἐπαρχίας. Εὐθύς ὅπου ἔγεινεν ἡ ψῆφος εἰς ἄλλο πρόσωπον δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ διαμείνῃ συναναστροφόμενος εἰς τὴν κοσμικὴν πολιτείαν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἶχε τὴν ἡσυχίαν διὰ συνευρίσκειται νοερῶς μὲ τὸν Θεόν, καὶ νὰ λεπτύνη τὸν νοῦν μὲ τὴν πνευματικὴν μελέτην, καὶ λαϊκὴν κατανόησιν, ἔχων ἤδη πρὸ ἐτῶν δέκα τόπον ἐπιτήδειον ἐτοιμασμένον, διὰ νὰ ἡσυχάσῃ κατὰ τὸν πόθον του, τὸν ὁποῖον εὐρίσκειται οἰκοδομημένον τὸ Μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐπονομαζομένης Ἀναφωνητρίας, μακρὰν ἀπὸ τὴν χώραν ἕως ἑκοσι μίλια, κείμενον ἐπάνω εἰς τὰ ὑψηλότατα βουνὰ τῆς αὐτῆς νήσου πρὸς τὸ νότιον μέρος.

Φθάνων λοιπὸν εἰς τὸ Μοναστήριον ὁ θεῖος Διονύσιος, καθῶς ἀνέβη μὲ τὸ σῶμα ὑψηλὰ, οὕτω ὕψωσε καὶ τὸν νοῦν ὄλων διόλου εἰς τὰ οὐράνια ἄλλο δὲν ἐφαντάζετο παρὰ μόνον τὸ ἀσύγκριτον κάλλος τῆς τρισηλίου Θεότητος, καὶ τόσον ἐλέπτυνε τὴν ψυχὴν του μὲ τὰς νοερὰς θεωρίας ὅπου ἤμπορῶ νὰ εἴπω πῶς ἔγεινε σχεδὸν ὄλος οὐράνιος. Ἀφίνω νὰ διηγῶμαι τὰς παθοκτόνους νηστείας τὰς νυχθημέρους προσευχάς, τὰς χαλεπὰς χαμευνίας, (διότι ἔχων τὴν κλίνην του κατεσκευασμένην μὲ πέτρας κυλωτὰς καὶ εἰς τὸ φαινόμενον εὐπρεπισμένην μὲ γλαφυρὰ σκεπάσματα δὲν ἔστεργε νὰ ἐμβαίνη εἰς τὸ κελλίον του οὐδεὶς ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας του, διὰ νὰ μὴ φανερωθῆ ἡ ἀρετὴ του οὐδὲν ἀλλὰ μόνος κατὰ μόνος ἐκυβέρνα τὴν κλίνην του). δὲν λέγο τὴν ἀσχόλαστον ἐλεημοσύνην, μὲ τὴν ὁποίαν ἐφαίνετο ὡς βρῦσις ἀένανος ὅπου ἐπότιζε δαψιλῶς τοὺς διψασμένους πέκτας,

ἔχων συνήθειαν κατ' ἔτος νά πέμπη, κατὰ τὸ ἅγιον Πάσχα, μεγάλην λέμβον τοῦ Μοναστηρίου εἰς τὴν χώραν, φορτωμένην ἀπὸ σῖτον, ὄσπρια, ἀρνιά, ἐρίφια καὶ ἄλλα βρώσιμα μὲ καλογήρους τῆς Μονῆς νά διαμοιράζουσαν κρυφίως εἰς τοὺς πτωχοὺς κατὰ παραγγελίαν τοῦ σιωπῶ τὰς λοιπὰς του ἀρετὰς, μὲ τὰς ὁποίας ἐφαίνετο ὁ μακάριος φορτωμένος, ὡς καρποφόρος δένδρον. Κατὰ ἀλήθειαν Ἄγγελος σαρκοφόρος, καὶ ἄνθρωπος ἀγγελόφρων ἐγνωρίζετο ἐνουθέτει καθημερινῶς τοὺς πατέρας τῆς Μονῆς διδάσκων, ὄχι μόνον μὲ τὸν λόγον, ἀλλὰ περισσότερον καὶ μὲ τὸ κάλὸν του παράδειγμα, ὅπου εἶνε ἡ ὄντως ἀληθῆς καὶ πρακτικὴ διδασκαλία· τοὺς παρεκίνει νά φυλάττουσαν ἀπαραλάκτως τὰς τάξεις καὶ τὰ ἥθη τῆς μοναδικῆς πολιτείας καὶ νά μὴ τολμήσουσαν ποτὲ νά παραβοῦσαν καμμίαν ἀπὸ τὰς ὑποσχέσεις ὅπου ἔκαμον ὁπόταν ἐνεδύθησαν τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα καὶ ἀνάμεσα εἰς τὸν πολυάριθμον τῶν ἀρετῶν ὅπου τὸν ἐστόλιζον, πλέον ἀπὸ ὅλας ἔλαμψε ἡ θεώνυμος ἐκείνη, ὅπου ὀνομάζετο καὶ ρίζα καὶ θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἡ κατὰ Θεὸν λέγω, πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἡ ὁποία, τόσον ριζομένη ἦτο εἰς τὴν καρδίαν του, ὥστε ὑπερέβη καὶ αὐτοὺς τοὺς ὅρους τῆς φύσεως· καὶ ἀκούσατε, παρακαλῶ μὲ προσοχὴν καὶ εὐλάβειαν, νά θαυμάσητε.

Κάποιος ἄνθρωπος ξένος, πάντολμος καὶ αὐθάδης, ἐτόλμησε νά φονεύσῃ μὲ χεῖρα παμμίανον Κωνσταντῖνον, τὸν ἡγαπημένον ἀδελφόν τοῦ Ἁγίου, ὑποκείμενον ἀγιώτατον καὶ περίφημον τῆς πατρίδος ἄρχοντα. Οὗτος ἀφοῦ ἔπραξε τοιαύτην μαιφονίαν φοβούμενος τὴν δύναμιν τῶν συγγενῶν τοῦ φονευθέντος, ἔφευγε διὰ τὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, εἰς τόπους ἐρήμους καὶ ἀβάτους, τέλος πάντων (δὲν ἤξεύρω ἢ κατὰ τύχην ἢ κατ' οἰκονομίαν μᾶλλον θεϊκὴν διὰ νά φανερωθῇ ἡ μεγάλη καὶ παράδοξος ἀρετὴ τοῦ Ἁγίου) ἐξέπεσεν εἰς τὸ προειρημένον Μοναστήριον τῆς Θεοτόκου Ἀναφωνητρίας καὶ μὴ ἤξεύρων, ὅτι ὁ Ἡγούμενος ἦτο ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος, ὅλος ἔντρομος, καὶ ἀπὸ τὸν φόβον ὡς μισοπεθαμένος μὲ δάκρυα γονατιστὸς πίπτει εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἁγίου καὶ τὸν παρακαλεῖ νά κάμῃ ἔλεος εἰς αὐτόν, νά τὸν φυλάξῃ εἰς τόπον ἀπόκρυφον. Βλέπων αὐτόν ὁ Ἅγιος τόσον φοβισμένον τὸν ἔρωτᾷ νά εἰπῇ τὸ αἴτιον τοῦ τοιούτου φόβου, καὶ ἀκούων παρ' αὐτοῦ πῶς ἔφευγεν ἀπὸ τὸν θυμὸν τῶν ἀρχόντων Σιγούρων ὅπου ἐπήγαυον τρέχοντες νά τὸν εὕρουσαν, νά τὸν θανατώσουσαν διότι εἶχε φονεύσει ἕνα ἀπὸ τὸ γένος των ὀνομαζόμενον Κωνσταντῖνον. Ἀφίνω ἐδῶ ἕκαστον νά συλλογισθῇ πόσον πόνον ἠσθάνθη ὁ ἅγιος εἰς τὴν καρδίαν, κατὰ φύσιν, εἰς τοιοῦτον θλιβερόν καὶ κατάπικρον μήνυμα μάλιστα ὅπου δὲν εἶχε καὶ ἄλλον ἀδελφόν· ἠλλαξε παρευθεῖς ἡ ὄψις τοῦ προσώπου του, ἔτρεξαν ὡς ἀπὸ δύο βρῦσεις ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς του τὰ φιλάδελφα δάκρυα καὶ μὲ βαθύτατον στεναγμὸν τοῦ εἶπεν : « ὦ ἄνθρωπε, καὶ τί σοὶ ἔπταισεν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἄρχων, καὶ τὸν ἐθανάτωσες ἄδικα » Ἐδῶ ὡς ἄνθρωπος, ἐβιάζετο ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀγάπην τῆς ἀδελφότητος νά κάμῃ ἐκδίκησιν, ἀλλὰ προτιμῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ὅπου προστάζει νά ἀγαθοποιῶμεν τοὺς κακοποιούντας,

ὄχι μόνον δὲν ἐκακοποίησεν ἐκεῖνον, τὸν πάσης τιμωρίας ἄξιον ἀλλὰ μιμούμενος τὴν ἀνεξικακίαν τοῦ δεσπότητος μας Χριστοῦ ὅπου παρεκάλει τὸν ἀναρχόν του πατέρα διὰ τοὺς ἰδίους σταυρωτάς, ἔλαβεν τὸν φονέα ἐκεῖνον, καὶ θαρρύνων αὐτὸν μὲ παρηγορικά λόγια τὸν ἔκρυψεν εἰς τόπον ἀπόκρυφον φιλεύων αὐτὸν μὲ πᾶσαν φιλοφροσύνην καὶ σπλάγχνος, ὡς νὰ ἦτον ὄχι ἐχθρὸς ἀλλ' εὐεργέτης του. Εἰς ὀλίγας ὥρας διάστημα φθάνουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τοῦ Ἁγίου τρέχοντος ἰδρωμένοι ἀπὸ τὸν κόπον τῆς μακρᾶς ὁδοιπορίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄμετρον λύπην σχεδὸν μισοπεθαμένοι, συντροφιασμένοι, μὲ πλῆθος ὀπλισμένων ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους βλέπων ὁ Ἅγιος προσεποιήθη ὅτι δὲν ἤξευρε τίποτε, καὶ τοὺς ἐρωτᾷ νὰ εἰποῦν τὴν αἰτίαν τοῦ ἐρχομοῦ των καὶ τῆς πολλῆς των θλίψεως, αὐτοὶ δὲ μετὰ πολλῶν δακρύων τοῦ ἐφανέρωσαν τὸν ἐλεεινὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐρωτῶντες αὐτὸν ἀκόμη ἐὰν ἐπέρασε ἀπὸ ἐκεῖ ὁ φονεὺς, τὸν ὁποῖον ἐπήγαινον ζητοῦντες διὰ νὰ τοῦ λάβουν τὴν ζωὴν, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐστέρησεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἐθρήνησε μαζί μὲ τοὺς συγγενεῖς του τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ διὰ νὰ εὕρη καιρὸν νὰ σώσῃ τὸν φονέα, ὅπου εἶχε κεκρυμμένον τοὺς ἐξέβαλεν ἐκεῖθεν μὲ συμβουλευτικά λόγια· στέλλει αὐτοὺς τάχα πρὸς ἀκριβῆ ἐξέτασιν τοῦ φονέως καὶ παρευθὺς ὅπου ἐμάκρυναν ἀπὸ ἐκεῖ οἱ συγγενεῖς του, ἐξέβαλεν εἰς τὸ φανερὸν τὸν φονέα καὶ λέγων αὐτῷ ὅτι ἦτον ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος, τὸν ἐνουθέτησε πατρικῶς καὶ τὸν ἐρμήνευσε πνευματικῶς, καὶ φέρων αὐτὸν εἰς μετάνοιαν τὸν διώρθωσε καὶ τοῦ ἐσυγχώρησε τὸ ἀμάρτημα, καὶ τότε συνοδεύσας αὐτὸν ἕως κάτω εἰς αἰγιαλόν, ὅπου ἦτο πλησίον εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Μοναστηρίου, καὶ διδοὺς αὐτῷ τὰ πρὸς χρεῖαν διὰ τὴν ζωοτροφίαν του καὶ τὸ ταξειδίον του, τὸν ἔστειλεν εἰς ἄλλον τόπον διὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του. Ὡ ἀρετὴ! ὦ ἔργον ὑπερφυσικόν ὦ κατόρθωμα ὑπεράνθρωπον! τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον οἱ ἄνθρωποι θαυμάζουν ἀκούοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ οὐράνιοι Ἄγγελοι, διὸ καὶ ὁ πλουσιοδότης Θεὸς εἰς ἀνταμοιβὴν τοιαύτης χριστομιμήτου ἀρετῆς, τὸν ἐπλούτησε μὲ χαρίσματα ὑπερφυσικῶν θαυματουργημάτων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, θέλομεν εἰπεῖ μερικὰ.

Εὐρισκόμενος ὁ ἅγιος εἰς τὴν χώραν ἔτυχε νὰ ἀνοίξουν τάφον τινὰ εἰς τὸν Ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν ξένων, (οὕτω καλοῦμεν διότι ἐκεῖ ἐνταφιάζοντο οἱ ξένοι, ὅστις εἶναι καὶ Ἐπισκοπὴ τῆς αὐτῆς χώρας) διὰ νὰ ἐνταφιάσουν ἄλλο λείψανον, καὶ ἐκεῖ ἠῶραν ἐν σῶμα γυναικός, ὅπου ἦτο πρὸ καιροῦ ἀποθαμένη καὶ ἦτον ἄλιωτον μὲ τὰ μάτια του, διότι ἀπέθανε μὲ δεσμὸν ἀφορισμοῦ ἢ ταλαίπωρος. Ἦλθον οἱ συγγενεῖς καὶ προσέπεσαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου, παρακαλοῦντες αὐτὸν μὲ δάκρυα νὰ ὑπάγει εἰς τὸν ἄνωθεν Ναόν, νὰ ἀναγνώσῃ εὐχὴν συγχωρητικὴν εἰς ἐκεῖνο δεδεμένον σῶμα, ἴσως καὶ ὁ Κύριος ἤθελεν εἰσακούσει τὴν δέησίν του· εὐσπλαχνισθεὶς ὁ ἅγιος τὰ δάκρυά των, ὑπήγεν εἰς τὸν αὐτὸν Ναὸν νύκτα βαθεῖαν, ἔχων εἰς τὴν συνοδείαν του τὸν Διάκονον καὶ τὸ πτώμα ἐκεῖνο προστάζει νὰ τὸ ἐκβάλουν ἔξω ἀπὸ τὸν τάφον καὶ νὰ τὸ στήσουν ὄρθιον εἰς ἐν στασίδιον

της Ἐκκλησίας. Τότε φορῶν τὸ ἐπιτραχήλιόν του καὶ τὸ ὠμοφόριον, κλίνας τὰ γόνατα καὶ προσευχόμενος ὥραν ἱκανήν, ἐδέετο τοῦ Θεοῦ μὲ πικρὰ δάκρυα νὰ λύσῃ ἀπὸ τὸν δεσμόν τοῦ ἀφορισμοῦ τὸν ἄλυτον ἐκεῖνο σῶμα· ἀναγινώσκων αὐτῷ τὴν συγχωρητικὴν εὐχήν, (ᾧ τοῦ θαύματος) ὡς νὰ ἦτο δὲ ἔμψυχον τὸ ἄπνουν ἐκεῖνο σῶμα, κλῖνον τὴν κεφαλὴν μὲ κάποιο σχῆμα προσκυνήσεως πρὸς τὸν ἅγιον, τάχα δι' εὐχαριστίαν τῆς μεγάλης χάριτος ὅπου ἔλαβεν, ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ διελύθη παντελῶς εἰς χῶμα καὶ κόκκαλα. Ὁ δὲ ἅγιος ὡς ταπεινόφρων, ἔβαλε καὶ εἰς τοῦτο ἐπιτίμιον πρὸς τοὺς ἐκεῖ παρεστῶτας, νὰ μὴ φανερώσουν ζῶντος αὐτοῦ εἰς τινα: Παρόμοιον θαῦμα ἔκαμε καὶ εἰς ἄλλου ἀνδρὸς ἀφωρισμένον λείψανον, εἰς τὸ χωρίον Καταστάριον.

Εἶναι καὶ ἄλλα ἀξιοδύγητα ὅπου ἐτέλεσε ζῶν ὁ ἅγιος, τὰ ὁποῖα σιωπῶμεν διὰ νὰ μὴ βαρύνωμεν τοὺς ἀκροατὰς μὲ τὴν μακρολογίαν, προτιθέμενοι νὰ εἴπωμεν καὶ ἐκεῖνα, ὅπου μετὰ θάνατον ἐθαυματούργησε καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ ἀξιώτερα. Πολιτευόμενος ὁ ἅγιος μὲ τιαυτήν διαγωγὴν ἰσάγγελον καὶ φθάνων εἰς γῆρας βαθύ, ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ἀπέλθῃ πρὸς Κύριον καὶ προγινώσκων τὴν ὥραν τῆς μετοικήσεώς του, τὴν ἐφανέρωσεν εἰς τὰ πνευματικά του τέκνα, οἱ ὁποῖοι ἀκούοντες τοιοῦτον θλιβερόν μῆνυμα, ἔκλαιον ἀπαρηγόρητα διὰ τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ πατρὸς καὶ διδασκάλου των, τοὺς ὁποίους παρηγορῶν ὁ Ἅγιος καὶ παραγγέλων αὐτοῖς τὰ δέοντα, εὐλογῶν αὐτοὺς καὶ ἀσπαζόμενος τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, παρέδωκε τὴν μακαρία ψυχὴν εἰς χεῖρας τοῦ πλαστοουργοῦ τοῦ Θεοῦ κατὰ 162 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ ἐν μηνὶ Δεκεμβρίῳ ἰ'. Οἱ δὲ ὄσοι πατέρες τῆς εὐαγοῦς ἐκείνης μονῆς τῶν Στροφάδων, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐνδυθῆ ἑντίμως καὶ εὐλαβῶς τὸ μοναχικὸν σχῆμα μετέφερον κατὰ τὴν παραγγελίαν του τὸ σεβάσιμόν του λείψανον καὶ πανευλαβῶς τὸ ἐνεταφίασαν εἰς μνημεῖον κενὸν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ὅπου εἶναι μέσα εἰς τὴν μάνδραν τοῦ Μοναστηρίου. Δὲν παρῆλθε πολὺς καιρὸς, ὅπου ἐφάνη πολλάκις κατ' ὄναρ εἰς τὸν ἡγούμενον καὶ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς τῆς Μονῆς λέγων αὐτοῖς: «Τὶ μὲ κρατεῖτε ἐδῶ εἰς τὸν τάφον κεκλεισμένον; ἐκβάλετέ με ἔξω!» καὶ κοινολογοῦντες μεταξύ των ὁ ἡγούμενος μὲ τοὺς ἀδελφοὺς τὸ ὄραμα τοῦτο, ἔκριναν πῶς εἶναι θεϊκὴ ἀποκάλυψις καὶ οὕτως ἤνοιξαν τὸν τάφον καὶ εὐρόντες ὀλόκληρον καὶ ἀκέραιον καὶ ἀνελλιπές τὸ πάντιμον ἐκεῖνο καὶ ἱερὸν Λείψανον μετὰ τῶν ἀρχιερατικῶν του ἐνδυμάτων, μεθ' ὧν ἐνεταφιάσθη, πνέον καὶ εὐωδίαν θαυμάσιον ἐκβάλλοντες αὐτὸ ἀπὸ τὸν τάφον μὲ ὕμνους, μὲ ψαλμωδίας καὶ μὲ κάθε ἄλλην εὐλαβείας ἐπίδειξιν, τὸ μετέθεσαν εἰς ἡτοιμασμένην λάρνακα μέσα εἰς τὸν νάρθηκα τῆς Κυριακῆς Ἐκκλησίας τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ Μεταμορφώσεως. Τοῦτο τὸ πάντιμον Λείψανον εἶνε φυλακτῆριον τῆς σεβασμίας ἐκείνης Μονῆς καὶ δὲν παύει ἀπὸ τὸ νὰ θαυματουργῇ καθ' ἡμέραν· ἰατρῶν εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν τῶν πατέρων· διώκει τὸ πλῆθος τῶν καρποφόρων ἀκρίδων, ὅπου πίπτουν ἐκεῖ συχνάκις καὶ ζημιώνουν τὰ γεννήματα· πολλάκις εἰς καιρὸν ἀνομβρίας λιτανεύοντες οἱ

πατέρες γύρωθεν τοῦ Μοναστηρίου μετὰ τὸ ἅγιον λείψανον (ὅς εἶναι ὅσον θέλει ὁ καιρὸς εὐδιδος καὶ ἡ ἡμέρα ἡλιοστάλακτος) εὐθὺς συνεφιιάζει ὁ οὐρανὸς καὶ μετὰ πολλὰς βροχὰς ποτίζει τὴν διψασμένην γῆν καὶ χαροποιεῖτο τοὺς μονάζοντας.

Μοναχὸς τις αὐτοῦ τοῦ Μοναστηρίου, Ματθαῖος ὀνομαζόμενος (ὅστις ἐστάθη ὑποτακτικὸς τοῦ ἁγίου) νύκτα τινὰ εἶδεν εἰς τὸν ὕπνον του τὸν Ἅγιον καὶ τοῦ εἶπε: «Ματθαῖε, εἰπέ τοῦ ἡγουμένου Νεκταρίου νὰ φυλάττηται προσεχῶς μετὰ τοὺς λοιποὺς πατέρας, διότι ἀπ' ἐδῶ καὶ ὀκτῶ ἡμέρας μέλλει νὰ γείνη σεισμὸς μέγας καὶ θέλει γίνῃ μεγάλη βλάβη καὶ ζημία εἰς τὸ Μοναστήριον». Ἐξυπνῶν ὁ ρηθεὶς μοναχὸς τὸ ἐνόμισε δι' ἀπλοῦν ὄνειρον, καὶ δὲν τὸ εἶπε τινός· ὅθεν κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ ἁγίου, μετὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἔγεινε σεισμὸς τόσοσιν μέγας, ὅπου αἱ περισσότεραι οἰκοδομαὶ τοῦ Μοναστηρίου ἔπεσαν καὶ ἄλλαι ἐρράγησαν καὶ μάλιστα ὁ θαυμαστὸς ἐκεῖνος πύργος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπάνω σκοπεύων ἄλλος τις μοναχὸς, κατὰ τὴν συνήθειαν ὅπου ἔχουν νὰ κάμουν καθημερινῶς φύλαξιν διὰ τοὺς ληοτάς, πίπτων μέρος τι τοῦ πύργου, ἔπεσε μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς κάτω εἰς τὴν μάνδραν καὶ ἐπικαλούμενος μετὰ πίστιν τὴν βοήθειαν τοῦ Ἁγίου (ὦ τῶν μεγίστων σου θαυμάτων Θεεὲ παντοδύναμε!) ἂν καὶ εἶναι τόσοσιν ὕψηλός ὁ πύργος, μετὰ ὄλον τοῦτο ἔμεινε ὁ πεσὼν σῶος καὶ ἀβλαβής, εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ ἔπαινον τοῦ Ἁγίου. Εἰς τὰ 1645 ὅπου ἔμελλε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ μέρη τῶν Στροφάδων ὁ στόλος τῶν Τούρκων διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Κυδωνίαν, πόλιν τῆς Κρήτης, ἦτοι εἰς τὰ Χανιά, φοβούμενοι οἱ πατέρες νὰ μὴ τοὺς κακοποιήσουν οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐπῆραν τοῦ Ἁγίου τὸ Λείψανον μετὰ τὰ ἐπίλοιπα πράγματα τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Ζάκυνθον, διὰ νὰ φυλαχθοῦν, πέρνοντες ἀκόμη καὶ ὅλα τὰ πρόβαια καὶ τὰ κτήνη, καὶ φθάνοντες εἰς τὸ μετόχιόν των, εἰς ὀλίγας ἡμέρας ἐτυφλώθησαν ὅλα ἀδιαφόρως καὶ τοῦτο, ἢ κατὰ βασκανίαν τοῦ διαβόλου, ἢ κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν διὰ νὰ δοξασθῇ ὁ Ἅγιος· ὅθεν θλιβόμενοι ὑπερμέτρως οἱ πατέρες δὲν ἠμπόρεσαν νὰ εὕρουν ἄλλο ἰατρεῖον ὠφελιμώτερον παρὰ μόνην τοῦ Ἁγίου τὴν βοήθειαν, διότι κάμνοντες ἀγιασμὸν καὶ ἐγγίζοντες τὰς χεῖρας τοῦ Ἁγίου Λείψανου αὐτοῦ εἰς τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ ἐρράντισαν μετὰ αὐτὸ τὰ τυφλωθέντα ζῶα καὶ ὅλα κοινῶς ἐν τῷ ἅμα ἐφωτίσθησαν.

Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1716, ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ ὁ ὀθωμανικὸς στόλος κατηυθύνετο εἰς Κέρκυραν πρὸς ἐκπόρθησιν τῆς νήσου καὶ διηλθε διὰ τῶν Στροφάδων, οἱ πατέρες τοῦ ἐκεῖ Μοναστηρίου φοβηθέντες ἔκρυσαν ἐντὸς δύο σπηλαίων μετὰ τῶν ἄλλων πολυτίμων εἰδῶν τῆς βασιλικῆς ταύτης μονῆς καὶ τὸ σεβάσμιον Λείψανον τοῦ Ἁγίου. Καὶ τότε μὲν ἔμειναν ἀνενόχλητοι ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν, ὀρμητικῶς σπευδόντων εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῆς Κερκύρας, μετὰ δὲ τὴν ἐκεῖθεν αἰσχρὰν καὶ ἐπονεῖδιστον φυγὴν των διὰ πρεσβειῶν τοῦ θαυματουργοῦ Σπυριδωνοῦ ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ των μόνον πνέοντες κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ἀπεβιβάσθη ἐξ αὐτῶν εἰς Στροφάδας εἷς ναύαρχος, συνέλαβεν ὅλους τοὺς πατέρας, πλὴν τεσσάρων, οἵτινες ἐπρόφθασαν νὰ κρυβῶσι, καὶ διὰ πικρῶν καὶ

τυραννικῶν βασάνων τοὺς ἠνάγκασε νὰ τῷ ἀποκαλύψωσι τὸν
θησαυρὸν τοῦ Μοναστηρίου, ὅθεν λαφυραγωγῆσας αὐτὸ καὶ θα-
νατώσας τοὺς μοναχοὺς, κατὰ θείαν οἰκονομίαν, ἀφήκεν ἀνέπα-
φον τὸ Ἅγιον τοῦ Διονυσίου σκήνος.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου, ἐξεληθόν-
τες τῆς κρύπτῃς των οἱ τέσσαρες διασωθέντες καλόγηροι καὶ
ἰδόντες τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν ἐγκαρδίως, ἐνῶ δὲ καὶ ἐντελεῶς
ἀπηλπίσθησαν διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν πρὸς ζωάρκειαν ἀναγκαίων,
βλέπουσιν ἀπροσδοκῆτως δύο ἐνετικά πλοῖα μακρὰν πλέοντα, τὰ
ὅποια διὰ σημείων ἐλκύσαντες εἰς τὸν ὄρμον των ἐπιβιβάζονται
ἐπ' αὐτῶν καὶ ἔρχονται εἰς Ζάκυνθον κομίζοντες εἰς τὴν γενέτει-
ραν αὐτοῦ γῆν καὶ τὸ πανσεβάσμιον Λεῖψανον τοῦ Ἁγίου. Δια-
δοθείσης δὲ ἐν Ζακύνθῳ τῆς φήμης περὶ ἐλεύσεως τοῦ Λειψάνου,
συνέδραμον ἅπαντες, ἱερωμένοι τε καὶ λαϊκοί, πλούσιοι καὶ πέ-
νητες καὶ ἀσπαζόμενοι αὐτὸ μετὰ πίστεως, ἔκτισαν καὶ περικαλῆ
ναόν, ἐν ᾧ ἔβηκαν τὸ θεῖον τοῦ Ἱεράρχου σκήνος, ὅπερ βρῦθει
θαύματα καὶ πηγάζει ἰάματα εἰς δόξαν τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ
καὶ καύχημα πάντων τῶν Ὁρθοδόξων.

Ο ΓΟΥΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΦΩΝΗΤΡΑΣ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Ἐκεῖ μακρὰ, ἔς τῆς Παναγιᾶς τὸ ἅγιο μοναστήρι, (1)
λιμάνι, κάστρο τῆς ψυχῆς, παράδεισου γεφύρι,
μὲ τῆς ζωῆς τὸ σόβανο τὸ μαῦρο τυλιγμένος,
καὶ ἔς τὴ λαοῦσα τ' ἀσκητὴ ἀπάνου ἀκουμπησμένος,
χλωμός, ἀχνός ἔς τὸ πρόσωπο, μ' ἀργὸ πλησιάζει βῆμα
καλόγερος, π' ἀναζητᾷ ἔς τὴν ἐρημιὰ ἓνα μνημα —
ἔσεκεπο μνημα, ποῦ ἡ ζωὴ θάφτεται νὰ πλαγιασῆ,
προσμένοντα; τὸ θάνατο νᾶλθῆ νὰ τὸ σκεπάσῃ.

Τάχα ποιὸς εἶν' ὁ ἄγνωστος, ποιὸ νᾶναι τ' ὄνομά του;
Μὴν εἶν' κανεὶς ἀμαρτωλός, ποῦ γιὰ τὰ κρίματά του
μετανοιωμένος, ἔρχεται ἔς τὴν ἅγια μοναξία
γιὰ νὰ ζητήσῃ ὁ δύστηχος ἀπὸ τὴν Παναγία
τὸ ματωμένο βότανο, τὸ ἀγκαθερὸ βοτάνι,
ποῦ ἔς τοῦ Παιδιοῦ τῆς τὸ Σταυρὸ ἐφύτρωσε, βλαστάνει
γιὰ τὸ σαράκι τ' ἀγρυπνο, ποῦ ἔς τὴν ψυχὴ φωλιάζει
τ' ἀμαρτωλοῦ, κι' ἀδιάκοπα τὴ γλύφει, τὴ σπαράζει;
Ἦ μήπως τοῦ Καλόγερου τὴ σπλαχνικὴ καρδιά
ἐδάγκασε, ἴφαρμάκωσε ἢ μαύρη ἀχαριστία,
κι' ὁ δύστηχος ἐμίσησε τὸν κόσμο, κι' ἀπαρνήθη
τ' ἄγριο θεοῖό, τὸν ἀνθρώπο, ποῦ τ' ἄνοιξε τὰ στήθη;

Στὸ διάβα του τὰ λούλουδα ἀνθοῦν, μοσχοβολοῦνε,
τῶνα μὲ τ' ἄλλο σμίγουνε, γλυκὰ κρυφομιλοῦνε·
ὅπου πατήσῃ, ὅπου διαβῆ βγαίνει χλωρὸ χορτάρι,
κι' ὀμπρός του γέρονον τὴν κορφή ὁ πεῦκος, τὸ θυμάρι·
οἱ βᾶτοι ἀπομακρύνονται μὲ μιᾶς ἔς τὸ πέρασμά του,
τάχα ποιὸς εἶν' ὁ ἄγνωστος, ποιὸ νᾶναι τ' ὄνομά του;

Εἶπαν πῶς ὁ Καλόγερος μὰ μέρα δοξασμένος,
καὶ σὲ θρονὶ δεσποτικὸ ἀπάνω καθισμένος,
τῆς γῆς τὴ δόξα, τὴν ψευδῆ, μὲ τὴν πορφύρα γδύεται,
καὶ μὲ τὸ μαῦρο σάβανο ἄφθαρτη δόξα ντυέται,
ποῦ τὸ φτωχὸ τὸ ράσο του κεντᾷ μ' οὐράνι' ἀχτίδα·
κ' ἐνῶ γυμνώνετ' ἀπ' τὴ μιά, ἄλλη φορεῖ χλαμύδα!

Ἡ μονὴ τῆς Ἀναφωνητρίας, ἐν ἧ ὁ Ἅγιος Διονύσιος ἀποσυρθεὶς
τὴν ἀπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Αἰγίνης θρόνου παραίτησιν του, διε-
πέλασεν ἡγούμενος ἄχρι τέλους τοῦ εὐσεβοῦς αὐτοῦ βίου.

Ὁμπρὸς εἰς τὴ θαυματουργή τῆς Παναγιᾶς εἰκόνα,
κλίνει σιγὰ ὁ Καλόγερος τὸ κουρασμένο γόνα·
λόγια γλυκὰ κι' ἀπόκρυφα εἰς τὴν Παρθένα λέει.
κ' ἐνῶ μιλεῖ, τὸ δάκρυ του πάνου' ς τὴν πλάκα ρέει.

Στὰ λόγια του τὸ 'κόνισμα ἀστράφτει, ζωντανεύει·
ἡ Παναγιὰ τρεμάμενο τὸ βλέφαρο ἀναδενεῖ.
Τὸ θεῖό της βλέμμα στρέφεται, τριγύρω φωσφορίζει·
τὸ ρίχνει 'ς τὸν Καλόγερο, τὴν ὄψι του φωτίζει.

Τὰ χεῖλη της σαλεύουνε, καὶ τοῦ χαμογελοῦνε,
θαρρεῖς ὅπως τοῦ κρένουνε, πῶς τοῦ κρυφομιλοῦνε . . .
Τὶ λέγει; Ἄχ, ποῖος εἶν' ἄξιος τὰ λόγια νὰ 'γροικίῃσῃ
τῆς Παναγιᾶς, σὰν ὀμιλῇ, καὶ ποῖος νὰ τὰ ἐννοήσῃ;

Ἐκεῖνος μόνο, ποῦ 'μπορεῖ μ' αὐτὴ νὰ συντυχαίῃ,
ἔχει τὴ χάρι, εἶν' ἄξιος νὰ τὴν καταλαβαίῃ.
'Ἡ Δέσποινα' ἀχινοβολεῖ, καὶ βλέπει ἕνα, ἕνα
ν' ἀνάφτουν τὰ καντήλια της, ποῦ κρέμονται σβυμμένα,

Ἡ δάφνη της ἀνθίζει . . .

Τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ σήμαντρο γλυκὰ πανηγυρίζει·
ἡ ἀνατολὴ τὴ θέσι της ἀλλάζει μὲ τὴ δύσι·
ἡ νύχτα φεύγει, κ' ἡ αὐγὴ προβαίνει ἀπ' τὸ 'ξωκλήσι (2)
τὴν κοινωνιά ὁ Καλόγερος 'ς τὸ 'Ιερὸ 'τοιμάζει·
τὸ ἅγιο αἷμα τοῦ Θεοῦ 'ς τὰ χεῖλη του πλησιάζει . . .

Ἡ Πύλη ἀνοίγει· ἀνοίξε· ὁ λειτουργὸς προβαίνει·
τοῦ Ἰησοῦ 'ς τὸ χεῖρι του τ' ἅγιο κορμί βασταίνει·
λάμπ' ἡ ἐκκλησιά . . . τὸ βλέμμα του εἰς τὸν Θεὸν ὑψώνει.
Τὸ μέτωπό του φωτεινὸ στεφάνι περιζώνει·
ἄφθαρτο στέμμα, οὐράνιο, ποῦ ὁ Πλάστης τοῦ προσφέρει
γιὰ τὸ φθαρτὸ τὸ γῆινο, ποῦ ἦλθε νὰ τοῦ φέρῃ·
διάφανο κ' ἄσπρο σύγνεφο διπλόνει τὸ κορμί του,
Λευκὴ πορφύρα, πῶφανα, οἱ ἀγγέλοι γιὰ στολὴ του.

Ὁ ταπεινὸς Καλόγερος, ποῦ θάφτει 'ς τὴν ἐομία
τῆς γῆς τὰ μεγαλεῖα·
ὁ ἀσκητὴς ποῦ παραιτεῖ τὸ θρόνο κι' ἀπαρνήεται,
ἀπὸ τῆ μάνα τοῦ Θεοῦ τώρα χειροτονιέται . . .
'Σ τὸ ἅγιο τὸ λημέρι της τὸν θέλει σύντροφό της·
ὄθεν εἶν' αὐτὴ Γουμένησα, τὸν θέλει γούμενό της.

Α.
Ο ΦΟΝΗΑΣ

Βαθειὰ ναι ἡ νύχτα, καὶ τὰ στο χεῖα
ἀντιπαλεύουν μ' ἄγρια μανία·
καὶ μέσ' ἔς τὴν πάλῃ τὴν φοβερή,
τρέμουν οἱ βράχοι, σαλεύ' ἡ γῆ.

Μέσα ἔς τὸ λόγγο ἀντιβουίξει
τ' ἀστροπελέκι πέφτει, καπνίζει . . .
Ἄλλ' ἡ φωτιά του τὴν ἐκκλησιά
δὲν τὴ σιμόνει φεύγει μακρῶ!

Ἐστὴν πλάσι μέσα τὴν ὠργισμένη.
δέετ' ὁ Γέρος ἄγρυπνος μένει·
ἡ προσευχή του ἔς τὸ μαῦρο αἰθέρα
ἀσπρίζει, λάμπει ἄν περιστέρα.
Σκορπάει τὰ νέφη τρέχει, ἀρμερίζει·
τ' ἀστροπελέκι παραμερίζει.
Ἀστράφτει, λάμπει ἔς τ' ἄγριο σκοτάδι
Ἄσ' οὐράνιο τόξο μέσα ἔς τὸν ἄδη.

Κάτου ἔς τὸ ξέπορτο κάποιος κτυπᾷ·
ποιος τάχα νᾶρχεται τέτοια νυχτιά;
Προβαίνει ὁ Γούμενος εἰς τὴν αὐλή.
— Σπλαχνίσου μ' ἄνοιξε! — λέει μιὰ φωνή.

Σκούζει τὸ ξέπορτο . . . Σὺν πεθαμμένος
μπαίνει ἓνας ἄγνωστος, χλωμός, σβυμμένος.
Μὲ τρόμο· πίσω του ὄλο κυττάει·
θαρ εἶ πῶς κάποιος τὸν κυνηγάει.

Δέρνουν τὰ μέλη του, τρέμ' ἡ καρδιά του.
Ἰδρωτας χύνεται ἔς τὴν τραχηλιά του·
τὰ δάκρυα τρέχουνε, ἔς τὴ γῆ κυλᾶνε
βαρῶ τὰ γόνατα χάμου βροντᾶνε.

— Σῶσε με, Γούμενε! λάβ' ἐσπλαχνία. . .
— Ἐδῶ πῶς βρέθηκες τέτοια νυχτιά;

— Βοήθεια! σῶσε με' μὴν καρτερῆς
στὰ σπλάχνα κρύψε με μέσα τῆς γῆς!

- Θὲ' μου! τὰ ροῦχα σου εἶναι βαμμένα . . .

- Ἔλεος, πατέρα μου, κάμε γιὰ μένα! . .

Ἄκου! πλακώσανε . . . εἶνε σιυά!

Τ' ἄσπρο τὸ φάντασμα τρέχει ἔμπροστά! . . .

— Ἄχ! νοιώθω, δύστυχε, νοιώθω μαντεύω! . . .

— Ἔρχονται . . κρύψε με! ἔλεος γυρεύω!

— Θὲ' μου! ἔς τὸ χέρι σου τὸ ἔματωμένο

Τὸ κρῖμα πῶκαμες βλέπω γραμμένο.

— Σῶσε με, Γούμενε, εὐλογημένε!

— Ἀνθρώπο ἴσκότωσης, δυστυχισμένε!

Ποῖον ἐθανάτωσες; πές μου ἀποκρίσου! . . .

— Πρόφθασε, Γούμενε! σῶσε, σπλαχνίσου!

— Ποῖον ἐθανάτωσες; — Μὴ μ' ἐρωτᾶς! . .

Ἔρχονται, ἔρχονται! δὲν ἀγροικᾶς;..

Βοήθεια! σῶσέ με! μὴν καρτερῆς....

Στὰ σπλάχνα κρύψε με μέσα τῆς γῆς!

Τρέχουν ξοπίσω μου μὲ κυνηγοῦνε

ζητοῦν ἐκδίκησι, αἷμα διψοῦνε!

Θέλουν τὸ αἷμά μου, τὴν κεφαλή μου ..

Στ' ἄγιο τὸ χέρι σου στέκ' ἡ ζωὴ μου!

— Πές μου, ἔμολόγησε τ' ἄθλιο τὸ θῦμα
πῶστειλες, ἄσπλαχνε ἔς τὸ μαῦρο μνήμα!

— Ἄχ! .. σκύψε ἄκουσε. . Μέσ' ἔς τὴν καρδιά,

Πατέρα, θάψε το, κλειῖς τὸ βαθειά!

Τ' ἄτιμο χνῶτο τοῦ φονηᾶ, πὸν χύθηκε ἔς τ' αὐτί του,
σταλάζει ἔς τὴν ψυχὴ του

Καὶ βόσκει μέσ' ἔς τὰ σπλάχνα του, μέσ' ἔς τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα
θανάτου ἀνατριχίλα ..

Ἡ ὄψι τοῦ Καλόγερου σὰν τὸ λουλουῖδι ἀχνίζει,
τὸ χεῖλί του νεκρώνει·
Ζαλίζεται τὸ πνεῦμά του· τὸ μάτι του γυαλίζει·
τὸ μέτωπό του ιδρώνει....

Κρυφὰ ἓνα δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὸ βλέφαρό του·
ὅτ' ἀχνὸ τὸ πρόσωπό του
κι' ἀγάλι - γάλι ἔς τοῦ φονηῆ τὸ χέρι τὸ βαμμένο
σταλάζει φλογισμένο.

Αἷμα καὶ δάκρυ σμίγουνε . . . τ' ἀδέλφια τὰ καυμένα
θερμαίνοντ' ἐνωμένα . . .
Τὸ χέρι, ποῦ τὰ ἔχωρισε, γιὰ λίγο τὰ ταιριάζει·
τὸ χέρι ἀνατριχιάζει . . .

Ἐστέναξε· τὸ βλέμμα του ὑψώνει δακρυσμένο
εἰς τὸν Ἐσταυρωμένο . . .
Θάρρος, Χριστέ μου, δός του!
Τὸ θῦμα εἶνε τ' ἀδελφί του, κ' εἶν' ὁ φονηῆς ὀμπρός του! . . .

— Θέ' μου!· τί ἔπαθες; τρέμεις, ἀχνίζεις . . .
Πές μου, πατέρα μου, γιατί δακρῶνεις;
— Θλίβομαι, δύστυχε· πάσχω, πονῶ·
κλαίγω τὸ θῦμα σου . . . γιὰ σὲ θρηνώ.

Γιατί, ταλαίπωρε, μὲ ποιά καρδιά
τὸ χέρι αἱμάτωσες; γιὰ ποιὰν αἰτία
τὸν καλὸν ἄρχοντα νὰ θανατώσης; . . . (3)
— Σῶσε με, κρύψε με! μὴ μὲ προδώσης!

— Θέ' μου! ἀπ' τὸ χέρι σου τὸ αἷμα στάζει . . .
Κρύφτο . . . τὰ στήθια μου μοῦ τὰ σπαράζει!
— Βοήθεια! σῶσε με! μὴν καρτερεῖς . . .
Ἵ τὰ σπλάχνα κρύψε με μέσα τῆς γῆς!

— "Αθλιε! τί ἔκαμες; ... Εἶσαι φονηᾶς!

Τὸ αἷμα, πῶχυσες, δὲ τ' ἀγροικᾶς; ...

— Πρόφθασε, Γούμενε! σῶσε, σπλαχνίσου·
"Ερχοντ', ἐφθάσανε μεσ' ἕς τὴν αὐλή σου!

— "Ακου! τὸ θυμα σου παραπονιέται...
Μέσ' ἀφ' τὸ μνήμα του σὲ καταριέται!

— Πρόφθασε, σῶσε με... μὲ κυνηγοῦνε,
ζητοῦν ἐκδίκησι, αἷμα διψοῦνε...

— Σκληρέ! τὸν ἄνθρωπο μόνο φοβᾶσαι...

Θεὸς πῶς βρίσκεται δὲν τὸ θυμᾶσαι:

Τοῦ πρώτου δύνασαι νὰ τοῦ κρυφθῆς
τοῦ ἄλλου, δύστηχε, δὲν εἰμπορεῖς!

Β'

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ

Εἶν' ἐκεῖ μέσα!.. τάχα ποιός; ποῖον ἔχω ἕς τὸ κελλί μου;

Ποῖος εἶνε; ποῖον ἐδέχθηκα ἕς τὴ στέγη μου ἀποκάτου;

Τι μοῦπε; ... ὁ λόγος του γιατί σπαράζει τὴν ψυχὴ μου; ...

"Αχ! εἶν' ἀλήθεια τ' ἀδελφοῦ πῶς κρύβω τὸ φονηᾶ του;

— Ναι τὸ φονηᾶ του ἐδέχθηκες! τὸν εἶδα ἕς τὸ πλευρό σου,

κ' ἐσὺ τὸν ἐσυχώρησες... τὸν κρύβεις, τὸν ξενίζεις!

Τὸ ματωμένο χέρι του ἔσφιξε τὸ δικό σου·

τὸν ἀδελφό σου, Γούμενε, δὲ βλέπεις, δὲ γνωρίζεις; ...

Ἰδὲς με· σίμωσ', ἔλα δῶ.. νά, κύττα τὴν πληγὴ μου...

Τὰ χεῖλη της σαλεύουνε, ἰδὲς ἀνοιγοκλειοῦνε·

— Ἀδέλφι μου, λυπήσουμε! ματώνεις τὴ δική μου...

Αχ! κρύψε τη! τὰ χεῖλη της, Θεέ, μὲ βλαστημοῦνε!

— Ἰδὲς βαθειὰ ποῦ μῶχωσε ἕς τὰ στήθεια τὸ μαχαῖρι...

Σίμωσ' ἐδῶ τὸ δάχτυλο τὸ βάθος νὰ μετρήσης·

ποῖος ἔξερει μὲ τὸ ἅγιο σου, θαυματουργό σου χέρι

μὴ μοῦ γιατρέψης τὴν πληγὴ, καὶ μὴ μὲ ξαναστήσης...

Μὲ φεύγεις, μὲ συχαίνεσαι· φοβᾶσαι νὰ πλησιάσῃς . . .
Τὸ σπαραγμένο στῆθος μου ἀκόμη τρέχει . . . στάσου!
Βούτηξ' ἐδῶ τὸ ράσο σου, τὸν ξένο νὰ κεράσῃς,
νὰ πιῇ, παπᾶ μου, ὁ δύστυχος μὲ στάλα 'ς τὴν ὑγείᾳ σου!

— Σκιά, σὲ ξέρω, ἀγαπητὴ καὶ παραπονεμένη·
συχώρα με, συχώρα τον! ἰδὲς μὲς 'ς τὴν καρδιά μου·
τὸ χέρι, ποῦ σ' ἐσπάραξε, τὴν ἔχει σπαραγμένη,
ἄν τὸ φονηρὰ σου ἐδέχθηκα ξενίζω τὸ φονηρὰ μου!

Εἶναι ἐκεῖ μέσα! . . ὀσφραίνουμαι τριγύρω τὴν πνοή του . . .
"Ἀκου! τὸ αἷμα, πῶχυσε, μὲ βλάστημᾶ βογγάει·
γιὰ τὴ ζωὴ ποῦ μ' ἀρπαξε τοῦ σῶζω τὴ δική του·
"Οχι! . . τὸ θῦμα ἐκδίκησι φωνάζει, μοῦ ζητάει.

Καὶ πρὸς τὴν θύρα τὴν κλειστὴ τὸ μάτι του καρφώνει . . .
'Ἐνίκησε τὸ φάντασμα χαμογελᾶ μπροστά του·
τρέχει ν' ἀνοίξῃ, ἀλλ' ἔξαφνα, γιὰ τὸ κλειδί, φουχτόνει
τὸ θεῖο σταυρὸ ποῦ κρέμεται ἀπὸ τὴν τραχηλιά του.

— Στάσου! ποῦ πᾶς; . . Σκοτίστηκε, παπᾶ, τὸ λογικὸ σου!
'Ἐκεῖνον, ποῦ ἐσυχώρεσες ζητᾶς νὰ παραδώσῃς;
Μ' αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸ σταυρὸ, ποῦ φέρνεις 'ς τὸ λαιμὸ σου,
τὴ θύρα ἐκείνη ἀσφάλισες 'μπορεῖς νὰ ξεκλειδώσῃς;

— Χριστέ μου! τί ἐξεστόμισα, τί εἶπα, τί προφέρω;
συγχώρεσέ με, εἴμ' ἄνθρωπος· γιὰ μία στιγμή, 'ς τὸ λέω,
ὁ πόνος μὲ φαρμάκωσε, ἀμάρτησα, τὸ ξέρω·
παραλογῶ· συχώρα με· μετανοῶ καὶ κλαίω....

Σὲ βλέπω, ναί· μὲ βαργομᾶς μὲ τὴν γλυκειὰ ματιὰ σου·
σ' ἐβάρυνα, 'βλαστήμησα, ὁ ἁμαρτωλὸς ὀμπρός σου·
τὸ σάβανό του μᾶκρυνε γιὰ λίγο τὴ λογχιά σου·
τὴ ματωμένη γύμνια σου, τὸν ἄδικο σταυρὸ σου.

Στὸ βογγητό του ἐπνίγηκαν, ἅγιε, ξανθὲ σωτῆρα,
τὰ λόγια ποῦ μοῦ 'σύστησες μὲ χεῖλη μαραμμένα,
ὅταν μὲ στέμμ' ἀκάνθινο, μὲ ψεύτικη πορφύρα
σ' εἶδα 'ς τὸ ξύλο τοῦ ληστή μὲ χέρια ματωμένα.

“Ω, ναί· τὸν ἐσυχώρεσα, καθὼς κ’ ἐσὺ μιὰ μέρα
ἐκείνους, ποὺ ἴπληγώσανε τ’ ἀγνό, τ’ ἀθῶο κορμί σου·
σ’ εὐχαριστῶ, ποὺ μ’ ἄξιωσες, γλυκύτατε πατέρα,
τὸν ἅγιο πόνο νὰ αἰσθανθῶ, ποὺ αἰσθάνθηκε ἡ ψυχὴ σου.

Συχώρα με! συχώρεσε, Χριστέ, τ’ ἀμάρτημά του,
καὶ φύσησε ἕς τὰ σπλάχνα του τὴν αὔρα σου τῆ θεία·
μετάνοια κάμε νὰ αἰσθανθῆ, φέξε μέσ’ ἕς τὴν καρδιά του.
Σῶσε, Θεέ, τὸ πλᾶσμά σου· Ἰησοῦ, κάμ’ ἐσπλαχνία!

Γ

ΤΟ ΨΕΜΜΑ

Ἡ ἡμέρα γεννηῆται κ’ ἡ νύχτα πεθαίνει·
τ’ ἀστέρια χλωμαίνουν ἕς τὸ φῶς ποὺ ξυπνᾶ,
τὸ ἅγιο ξωκλήσι τὸν ὄρθρο σημαίνει,
τ’ ἀρνάκια πηδοῦνε εἰς τὴ χλωρασιά.

Ὁ Γούμενος μόνος ἕς τὸ ἔρμο κελλί του
θαρρεῖ πῶς ἀκούει ποδοβολητό·
τὰ βήματα ἐκεῖνα βροντοῦν ἕς τὴν ψυχὴ του
χλημήτισμ’ ἀλόγων ἄροικᾶ ἕς τὸ βουνό.

Προβαίνει· κυτιάζει... ἀσκέρι ὠπλισμένο
εἰς τὸ μοναστήρι γοργὰ προχωρεῖ·
πλησιάζει τὰ τεῖχη, ποὺ τῶχουν ἕσμενο·
ἐσίμωσε, μπαίνει· ἐγίομισ’ ἡ αὐλή.

τὰ ὄπλα ἕς τὸν ὄμο κρατοῦν σηκωμένα
κ’ ἡ ρόδινη αὐγούλα, ποῦ χαμογελᾶ,
τὰ βάφει, τὰ δείχνει ὡσάν ματωμένα
κ’ ἐκεῖνοι χορταίνουν σὲ τέτοια θωριά!

τὰ ἄτια, ποὺ σέρνει μαζύ του τ’ ἀσκέρι,
σκιασμένα τεντώνουν τ’ αὐτιά, τὸ λαιμό·
θαρρεῖς πῶς νοιώθουν ἕς τ’ ὀλόδροσο ἀγέρι
τοῦ μαύρου κακούργου τὸν ἀνασασμό!

‘Ο Γέροντας τρέμει, πού βλέπει τὸ πλῆθος·
ἀχνίζει, μαντεύει ἐκεῖ τὰ ζητᾶ.

‘Ο φόβος, ἡ λύπη τοῦ δέρονουν τὸ στῆθος,
καιρὸς; πλειὸ δὲ μένει· τοῦ τρέμ’ ἡ λαλιά.

— ‘Ηγούμενε, τὶ καρτερεῖς, τὶ τρέμεις, τὶ δειλιζεις;
γιατὶ μὲ βλέμμ’ ἀνήσυχο τριγύρω σου κυττάζεις;
ἄκου! σιμόνονν, ἔρχονται.. σύρε νὰ ξεκλειδώσης
καὶ τὸ φοιητὰ τὸν ἄτιμο εὐθύς νὰ παραδώσης
τ’ ἀγαπημένου σου ἀδελφοῦ... τὸ αἷμά του πληρώσου·
τ’ ἀθῶο τὸ αἷμα, μὴν ξεχνᾶς, εἶνε Παπᾶ δικό σου,
ἀκόμ’ ἀχνίζει... σοῦ ζητᾶ ἐκδίκησι, πατέρα...
‘Α, ἔφθασε, δὲν ἄργησε νὰ φέξῃ ἐκεῖν’ ἡ ‘μέρα!
‘Επὲς τὸ βράδυ ἦταν ἐδῶ... τὸν εἶδα ‘ς τ’ ὄνειρό μου·
βαμμένο εἶχε τὸ σάβανο.. σιμόνει ‘ς τὸ πλευρό μου,
καὶ τ’ ἀχαμνὸ του δάχτυλο μῶδειχνε τὴν πληγή του...
‘Ηγούμενε, τὶ στέκεσαι;... Βγάλ’ ἔξω τὸ ληστή του!
νά τους!... Δὲ βλέπεις τοῦ Θεοῦ τὴ θεία δικαιοσύνη;
αἰχμάλωτο ‘ς τὸν ἔστειλε, ‘ς ἐσὲ τὸν παραδίνει,
κ’ ἐσὺ δὲν τὸν εὐχαριστεῖς!.. Τρέχα νὰ ξεκλειδώσης.
τὴ θύρα ἐκείνη, πού τὸν κλεῖ καὶ νὰ τὸν παραδώσης.
‘Ο Κύριος τῶπε μία φορὰ· — ὅποιος μαχαῖρι δώση,
ἀπ’ τὸ μαχαῖρι πῶδωσε, κ’ ἐκεῖνος θὰ τελειώσῃ..

Αὐτὰ τὰ λόγια ἐπρόφερε καὶ λέει ‘ς τὸ Γούμενό του
Νικήτας, ὁ καλόγερος, πού στέκει ‘ς τὸ πλευρό του.
— Σῶπα, Νικήτα· βλαστημᾶς! τί εἶπες; δὲν εἰξέρεις
ὅπως τὰ λόγια, δύστηχε, πού τώρα ἐσὺ προφέρεις,
Κρύβουνε τὴν ἐκδίκησι; τὸ θεῖο ἐκείνου στόμα,
πῶβαψε μὲ τὸ αἷμα του τοῦ Γολγοθᾶ τὸ χῶμα,
ὄχι, δὲν εἶπ’ ἐκδίκησι· ‘ς τὸν ἄνθρωπο συσταίνει
συγχώρησι γιὰ τὸ κακό, παιδί μου, ποῦ λαβαίνει.
Κι’ ὁ ἴδιος. ὁποῦ σήμερο μοῦ στέλνει αἰχμάλωτό μου
τὸν ἄθλιο ποῦ ‘θανάτωσε τὸν μόνον ἀδελφό μου,
δὲν ἔστειλε, δὲν ἔσπρωξε ‘ς τὴ στέγη μου ἀποκάτου
τὸ τέρας, ποῦ μ’ ὠρφάνεψε, νὰ πῶ τὰ δάκρυά του.
δὲ μῶστελε τὸ αἷμα του, νὰ πλύνω τὴν πληγή μου,
νὰ δοκιμᾶσ’ ἠθέλησε τὴν πίστη τὴ δική μου—
εὐχαριστῶ σε, Κύριε! —καρδιά μου, μὴ δακρύσης—
βοήθησε τὸ πλάσμα σου· πατέρα, μὴ μ’ ἀφίσης!

Γιατὶ τόσο πλῆθος, γιατί ἀρματωμένοι,
ἐδῶ τί σᾶς σπρώχνει ‘ς τὸ ἔρμο βουνό;
παιδιά μου, τί τάχα κακὸ νὰ συμβαίνει;...
χλωμούς, ταραγμένους, ὠϊμέ! σᾶς θωρῶ .

"Αχ, φίλοι μου, τρέμω... εἰς τὸ πρόσωπό σας
μαντεύω, ξανοίγω δεινὴ συμφορὰ!
γιατὶ γέρνει κάτω τ' ἄχνὸ μέτωπό σας;
ἀδελφιά μου, κλαῖτε... σᾶς τρέμ' ἢ λαλιά..

Στὸ Γέρο ὁ καθέννας μὲ δάκρυα ἀπαντάει·
στενάζει.. τὸ στόμα βασταίνει σιωπῇ
Τ' ὀλότρεμο βλέμμα το ἄλλο ρωτάει
ποιὸς πρῶτος θ' ἀρχίσῃ, ποιὸς πρῶτος θὰ πῆ.

Ὁ Γούμενος τρέμει.. — Παιδιά μου, τὶ τρέχει;
γιὰ πές τε! — Πατέρα, τρομάζω νὰ πῶ...
Ὁ Γέρος μὲ δάκρυ τὸ πρόσωπο βρέχει ..
— Μιλῆστε . — Δὲν ἔχεις ἔς τὸν κόσμο ἀδελφό!...

Ναί· κλᾶψε· καὶ τ' ἅγια θερμὰ δάκρυά σου,
"Ας κάψουν, ἄς πνίξουν τὸν ἄγριο φονηᾶ·
στὸ τέρας, ποῦ σφάζει σκληρὰ τὴν καρδιά σου,
τοῦ Πλάστ' ἢ κατάρα ἄς πέσῃ βαρειά!

Σὲ ράχαις, σὲ λόγγους παντοῦ τὸν ζητοῦμε,
κι' ἀκόμη ἔς τὸν ἄδη ἂν πάῃ νὰ κρυφθῆ,
στὴν κόλασι μέσα θὰ τὸν κυνηγοῦμε! —
ἐδῶθε τὸν εἶδες, Παπᾶ νὰ διαβῆ;

Ὁ Γούμενος τοὺς ἀγροικᾶ, ἔς τὰ λόγια τους δακρῶζει,
καὶ μὲ πικρὸ παράπονο, ποῦ τὴν καρδιά ῥαγίζει,
τὶ μήνυμα φαρμακερὸ μοῦ φέρετε, παιδιά μου,
τοὺς λέει, καὶ μοῦ σπαράζετε σήμερο τὴ καρδιά μου;
Καὶ ἡ φωνὴ του πλίγεται· τὰ λόγια του βραχνιάζουν·
ὄλοι θρηνοῦν τριγύρω του, κι' ὡς ἄνθρωποι θαυμάζουν,
ὅπως ἐκείνη τῇ στιγμῇ, ἔς τοῦ πόνου τὴ λαχτάρα,
Μένει βουβὸ τὸ ἀχειλί του, δὲ ῥίχνει μιὰ κατάρα
εἰς τὸ σκληρὸ, τὸν ἄσπλαγγο. ποῦ σφάζει τὴ καρδιά του,
ποῦ φαρμακεύει ἀλύπητα τὰ μαῦρα γερατιά του
τὴν ἔρημ του ζωή...

— Ἐδῶθε τὸν εἶδες, Παπᾶ, νὰ διαβῆ;
Τὰ μάτια του θρηνοῦνε...
Θουλώνει, ἀχνίζει ὁ πέλεκυς, λαμποκοπᾶ ὁ σταυρός·
Χριστὸς καὶ δῆμιος τὴ ζωὴ τ' ἀμαρτωλοῦ ζητοῦνε ..
Τὴν κέρδις' ὁ Χριστὸς!

—“Αχ! ἄν τὸν εἶδα! . . . χάραγμα, μόλις ἔξυπνοῦς ἡμέρα,
κάποιος μου ἔφάνη πῶτρεχε ἕς τὴ λαγκυδιὰ ἐκεῖ πέρα. . .

Τέτοια τοὺς λέει στενάζοντας, καὶ τὸ χουσό του στόμα,
ποῦ ἀφότου ἐπροτολάλησε δὲν εἶπε ψέμμα ἀκόμα,
ἐψεύτηκε πρώτη φορά! τὴν παρθενιά του χάνει·
κι' ἀγιάζει ὁ ἀναμάρτητος τὴν ὥρα π' ἀμαρτάνει!

‘Ο Ἐσταυρωμένος τ' ἄκουσε· ἕς τὸ θεῖο ἐκεῖνο ψέμμα
χαμογελοῦν τὰ χεῖλη του· στρέφει γλυκὸ τὸ βλέμμα·
ὁ ἄγγελος, ποῦ στέκεται ὀπίσω του κρυμμένος,
τὴν ὥρα ἐκείνη ἀπ' τὸ Θεὸ ἐπίτηδες στελμένος,
εὐθύς τὸ ψέμμα ἀγκάλιασε, τὸ πῆρε ἕς τὸ φτερά του·
τὸ φέρνει ἕς τὸν παράδεισο ἐκεῖ ἕς τὴν κατοικιά του.

‘Ἡ Πίστις, ἡ Συγχώρησις ἀδέλφι τ' ὀνομάζουν,
καὶ μὲ τὰ δάκρυα πῶχυνε, γὰ' κείνον ἐτοιμάζουν.
μαργάριταροκέντητο, περήφανο ἓνα στέμμα,
ποῦ λάμπει ὡς ἄστρο φωτεινὸ, ἕς τὴ μέση του,—ΤΟ
[ΨΕΜΜΑ! (4)

‘Απ' τὸ μοναστήρι τραβιέται τ' ἀσκέρι,
στὰ ἄτι' ἀνεβαίνουν μὲ ὄπλα γυμνά·
καὶ πέρνουν τὸ δρόμο ποῦ δείχνει τὸ χέρι,
τὸ ἅγιο τὸ χέρι ποῦ τοὺς ἀπατᾷ!

Τ' ἀσκέρι ποῦ φεύγει, ὁ Γέρος κυττάει·
τὰ πέταλα σκάφτουν, φλογίζουν τὴ γῆ
Μὲ ἀκίνητο βλέμμα τοὺς ἀκολουθαίει·
ἐσβύστηκ', ἐλάθη — ὀμίχλη, σιωπὴ!

(4) “Ἄς μὴ ξενισθῆ τις ἐπὶ τῇ ἐξυμνήσει τοῦ ψεύδους. Φρονῶ ὅτι πᾶσα πρᾶξις δέον νὰ ἐξετάζηται οὐχὶ ἀπολύτως καὶ ἀποκλειστικῶς, ἀλλὰ σχετικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ πράττοντος καὶ τὰ ἐπερχόμενα ἀποτελέσματα. Ἡ σκόπιμος ψευδολογία, προῖόν δολιότητος καὶ εἰς ἐπίτευξιν ἰδιοτελοῦς σκοποῦ τείνουσα, δὲν δύναται νὰ κληθῆ ἢ κακία· πλὴν ἢ ἀπόκρυφες πραγματικότητος, ἀποσοβοῦσα κίνδυνον, οὐχὶ τοῦ ἀποκρύπτοντος, ἀλλ' ἄλλου ἐνὸς προσώπου, πιστεύω ὅτι δύναται νὰ συγκαταλεχθῆ μεταξύ τῶν τῆς φιλοανθρωπίας γνωρισμάτων.

Δ΄

Η ΦΥΓΗ

—Φύγε, δύστυχε, φύγε· τ' άσκέρι
τριγυρίζει για σέ 'ς τὸ βουνό·
φεύγα, φύγε από τοῦτα τὰ μέρη,
έτοιμάσου, μὴ χάνης καιρό!

Μὲ τὰ ροῦχα ποῦ σώφερα 'ντύσου·
πάρ' αὐτὸ τὸ δισάκκι μαζύ·
Σῶχω, δύστυχ', έδῶ τὴν τροφή σου,
Λάβε, πάρε κι' αὐτὸ τὸ πουγγί.

'Ντύσου, μήπως κανείς σέ γνωρίση·
πάρ' εκείνον εκεί τὸν κρημνό·
φύγε πρὶν ἢ αὐγή σέ 'ξαφνίση,
εἰς τὸ δρόμο σου σῶχ' ὀδηγό.

Φύγε, φύγε! καιρὸς πλεῖο δὲ μένει
τρέχα κάτω 'ς τὴν άκρογιαλιά·
μία βαρκούλα εκεί θαῦρης δεμένη,
πάρτη, φύγε 'ς τα ξένα μακρυά!

"Ω, πές μου, πές μου, δύστυχε· δὲ θλίβειτ' ἡ καρδιά σου,
φαρμάκι μέσ' 'ς τὰ στήθια σου δὲν άγροικῶς πικρό;
Γιὰ τὸ βαρὺ δὲν έκλαψες μεγάλο άμάρτημά σου,
Μετανοεῖς; έζήτησες συχώριο άπ' τὸ Θεό;

Τώρα ὁ φονηάς 'ς τὸ Γούμενο ὀμπρὸς γονατισμένος
γέρνει τὸ ὕγρὸ του μέτωπο καὶ τὸ χτυπάει 'ς τὴ γῆ·
καὶ τὸ Χριστὸ κοιτάζοντας, χλωμὸς καὶ δακρυσμένος
γιὰ τὸ βαρὺ τὸ κρίμα του συχώρεσι ζητεῖ

Προσεύχεται . . . τὸ δάκρυ του ὀλόθερμο κυλάει·
ἡ άθλία ψυχή βαφτίζεται . . . χαμογελῶ ὁ οὐρανός·
τὸ θεῖο μυστήρι' ὁ Γούμενος, τὸ βάπτισμα 'βλογαίει·
εἶν' ὁ Χριστὸς άνάδοχος, εκείνος λειτουργός.

—Δόξα σοι, Κύριε . . . έσώθηκε!—"Ω λόγο ποῦ προφέρεις!
'Εσώθης! Ξαναπέσμου τη τὴ λέξι τὴ γκυκειά·
Κλάψε . . . μ' αὐτὰ τὰ δάκρυά σου, ταλαίπωρε, δὲν ξέρεις,
Πόση γαλήνη έσκόρπισες 'ς τὴ δόλια μου καρδιά!

—'Αλήθεια πῶς ἐσώθηκα ; . ἀλήθεια ἴναι, πατέρα;
Τ' ἀμάρτημά μου, ἴπες μου το, τὸ ἴσχῶρες' ὁ Θεός ; ..
ἴΑχι πῶς ἴμπορῶ ἀπ' τὸ μάτι του ἐκείνη τὴν ἴημέρα
τὸ ματωμένο χέρι μου νά κρύψ' ὁ ἀμάρτωλός!

—Κλάψε ... ἴΟ Θεός εἴν' ἴσπλαχνος! ἀπέραντη, μεγάλη
Εἴν' ἴἀγαθότης, δύστυχε, ἴἀγάπη τοῦ Θεοῦ·
ἴχει ἀνοιχτὴ καὶ δέχεται ἴς τὴ γαλανὴ του ἀγκάλη
τὸ δάκρυ, τὴ μετάνοια τοῦ μαύρου ἀμαρτωλοῦ.

—ἴΩ, ναί, Χριστέ, συχῶρα με· τὸ δοῦλο σου σπλαχνίσου,
Κ' ἐσύ, ποῦ ἀπὸ τὸ θάνατο μοῦ σώζεις τὴ ζωὴ,
γιὰ μένα παρακάλεσε, εἴς τὸ Θεὸ δεήσου,
καὶ σώσε με τὸν ἀνθρωπο τὴ δόλια του ψυχῇ!

Ναί! σάν πετῶς ἴς τὸ θρόνο του, ἀγνή ψυχὴ κι' ἀγία,
ἴπες γιὰ τὰ δάκρυα, πῶχουσα, ποῦ χύνω τὰ πικρά·
ἴς κάμη γιὰ τὸ πλάσμα του, τὸ δύστυχο, ἴσπλαχνία·
σωτῆρα μου, προστάτη μου! φεύγω, σ' ἀφίνω ἴγειά!

Φεύγω ... ἴπηγαίνω, ἀλλ' ἴἄσε με ἀκόμη νά φιλήσω
τὸ σπλαχνικὸ τὸ χέρι σου, τὸ χῶμα ποῦ πατεῖς·
ἴἄχ, καὶ ποῦ ξέρ' ὁ δύστυχος ἴν σέ ξαναπαντήσω ...
ἴΩϊμέ! γιὰτί, πατέρα μου, ἴπες μου γιὰτί θρηνεῖς ; ..

—Ζητῶς νά μάθης, δύστυχε, τὸν πόνο, τὸν καῦμό μου ...
ἴΟχι· δὲ σ' τῶπα ... ἴπήγαινε!... ὦ, ναί σέ συγχωρῶ ...
Τὸ χέρι ἐτοῦτο τ' ἴσπλαχνο, ποῦ σφίγγει τὸ ἴδικό μου ...
Μ' ὠρφάνεψε ... ἴθανάτωσε τὸ μόνο μου ἀδελφὸ ! ..

Φύγε, φύγε, καιρὸς πλειὰ δὲ μένει·
ἴτρέχα κάτου ἴς τὴν ἀκρογιαλιά ..

Τρέμει ὁ φονηάς, ζαλίζεται· τὸ αἴμα του παγόνει,
ἴστὸ λάρυγγά του σβένεται, τοῦ πνίγεται ἴἠλαλιά.
Μένει βουβός ... τὸ βλέμμα του ἀλλοίθωρο σηκόνει,
ἀλλὰ τὸ γέρο Γούμενο δὲν βλέπει ἐμπρός του πλειά·
παρὰ τὸ μαῦρο ράσου του, ποῦ φεύγοντας φουσκόνει,
καὶ με τὰ λόγια χάνεται π' ἀκούει ἴς τὴ σιγαλιά.

ἴἠ βαρκοῦλα ἐκεῖ κάτου προσμένει·
παρ' τῆ, φύγε ἴς τὰ ξένα μακρὰ!

Ε'

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ

‘Η βάρκ’ ἀπομακρύνεται . . φεύγει τὸ κῦμα σχίζει·
μέσα εἶνε μόνος ὁ φονηῆς. λάμνει, τὸ ξύλο τρίζει,
‘Σὰ νὰ τοῦ ρίχνει ἀνάθεμα, ‘σὰ νὰ τὸν καταριέται·
ὁ χτύπος μόνου τοῦ κουπιοῦ ‘ς τὴ σιγαλιά γροικιέται...
‘Απῶνα βράχο ἄξαφνα μιὰ πέτρα ξεκολλάει,
καὶ ροβολῶντας ‘ς τὸ νερὸ μὲ ταραχὴ βουτάει
ἐτρόμαξε λαφιάζεται· τὸ αἷμα του παγώνει·
ἀφίνει κάτου τὰ κουπιὰ καὶ πάλι τὰ φουχτόνει·
‘στὴν πέτρα, πού ροβόλησε, κ’ ἐβούτησε ‘ς τὸ κῦμα,
μιᾶς κεφαλῆς τοῦ φαίνεται ὅπως θωρεῖ τὸ σχῆμα,
ποῦ χωρισμένη ἀπ’ τὸ κορμὶ φεύγει, κυλᾶ καὶ τρέχει·
θανάτου κρύος ἴδρωτας τὴν τραχηλιά του βρέχει·
φεύγει, βυθίζει ‘ς τὸ νερό, κ’ ὑψώνει τὰ κουπιὰ του,
ὅπου θαρρεῖς τὰ ‘κόλλησε ‘ς τοὺς ὤμους γιὰ φτερά του.
‘Κυττάει ζερβιά, κυττάει δεξιά, ὀπίσω του γυρίζει·
ὁ Γούμενος δὲ φαίνεται· τὸ ξύλο πάντα τρίζει . . .
‘Ενέκρωσαν τὰ χέρια του, τοῦ φεύγουν τὰ κουπιὰ του.
Τρεῖς ‘μέραις ἔμεν’ ἄγρυπνος . . . σφαλεῖ τὰ βλέφαρά του,
καὶ γέρνει τὸ κεφάλι του . . . κοιμᾶται, ροχαλιάζει.

‘Ο ὕπνος τὸν ὠνειρίασε· ὀμπρὸς του παρουσιάζει
ἔρημας χώρας, ἀγνωσταις· ‘σὲ μακρυσμένα μέρη
τοῦ φαίνεται πῶς περπατεῖ· ποῦ ‘βρίσκεται δὲ ἔξει.
Περνάει βουνὰ καὶ πέλαγα, βράχους θωρεῖ ‘μπροστά του·
φυσᾷ ὁ βορηῆς . . . ἀνάμεσα ‘ς τὰ ξάρτια, τὰ πανιά του
σφουρίζει ἀναστενάζοντας· δὲ βλέπει ἕν’ ἀκρογιάλι...
τρίζουν τὰ ξύλα, πέφτουνε, τὰ πέρν’ ἢ ἀνεμοζάλη.
Τὸ πλοῖο ξαρμάτωτο, γυμνὸ, σκαφίδι συντριμμένο,
παλεύει μὲ τὰ κύματα τὸ θαλασσοδαρμένο·
στὴν πρύμῃ στέκει ὁ θάνατος· αὐτὸς τὸ κυβερνάει,
καὶ τὸ φονηὰ κυττάζοντας πικρὰ χαμογελάει·
κ’ ἐκεῖνος ποῦνα γιὰ πνιμμό, εἰς τὴν ἀπελπισίᾳ του
θυμῆθηκε τὸ Γούμενο· προφέρει τ’ ὄνομά του...
Τὸ κῦμα, πού τ’ ἀγροίκησε, ‘συχάζει, γαληνεύει,
καὶ τὸ καράβι τ’ ἄτυχο, πού ἀκόμα κινδυνεύει,
ἀγάλι - ‘γάλι σπρώχνεται μὲ τὸν караβοκύρη
ἀπάνου σὲ μιὰ ξέρα...

Βλέπει ἕναν πύργο· καὶ σιμὰ θωρεῖ ἕνα Μοναστήρι...
‘Ηχος καμπάνας χύνεται γλυκὸς εἰς τὸν ἀέρα.
Σ’ ἐρημονῆσι βρίσκεται... ψυχὴ δὲν ἀπανταίνει·
στὸ μοναστήρι προχωρεῖ... σὲ μιὰ κλησούλα μπαίνει

καὶ μπαίνοντας αἰσθάνεται νὰ τοῦ χτυπᾷ ἡ καρδιά του
τὰ γόνατά του τρέμουνε... κυττάζει ὀλόγουρά του...
'Ολόρθος ἔς τὸ κιβούρι του, ὁ ἁμαρτωλὸς διακρίνει
ἔν' ἅγιο σῶμα, ποῦ γλυκαῖς μοσχοβολάδες χύνει...
"Αἶσαφν' ἀκούσθη πῶτριξε κ' ἔσεισθ' ἡ Ὠραία Πύλη...
Τ' Ἀγίου λειψάνου ἀνάλαμψε τ' ἀκοίμητο καντήλι...
'Ανατριχιάζει, στέκεται μ' εὐλάβεια τὸ σιμόνει·
'Ομπρός του κλίνει ἀθέλητα τὸ μέτωπο, τὸ γόνυ,
κ' ἀσπάζεται... Εἰς τὸ φιλί, ποῦ δίνει ἔς τ' ἅγιο σῶμα,
πέρνει εὐωδιαῖς τὸ ἀχεῖλι του, ἀκούει δροσιὰ εἰς τὸ στόμα
προσεύχεται... τὸ βλέμμα του, πῶχει ἔς τὴ γῆ σκυμμένο,
'στὸ λείψανο σηκώνεται ἄργὸ καὶ δειλιασμένο...
'Ἡ θεία μορφή, τὸ πρόσωπο, τὸ ἅγιο, ποῦ κυττάζει,
μὲ τοῦ Γουμένου τὴ μορφή τοῦ φαίνεται πῶς μ'οιάζει...
Τρέμει... θωρεῖ τὸ λείψανο καὶ πάλι τὸ κυττάει...
'Ανατριχίλ' ἀπόκρυφη τὰ σπλάχνα του περνάει...
'Στὸν Ἅγιο, ποῦ τριγύρω του οὐράνιο φῶς σκορπίζει...
Ξανοίγει τὸ Σωτηρὰ του καὶ τὸν ἀναγνωρίζει...
«Ἄγιε πατέρα... Γούμενε! δέ μοῦ μιλεῖς;» τοῦ λέει·
κ' ἀσπάζεται γονατιστὸς τ' ἅγιο κορμί καὶ κλαίει...

'Ἡ βάρκα ἡ ἀκυβέρνητη, ποῦ πλέει πάντοτε μόνη,
ἀπὸ τὸ κύμα σπρώχνεται σὲ βράχο καὶ σιμόνει·
ὅταν μὲ μιᾶς ἀπάνου του μὲ δύναμι χτυπάει,
καὶ ὁ φονηᾶς ξυπνάει.

Στὴ βάρκα ὀρθὸς στυλιόνηται· τὸ κύμα τὸν τινάζει...
«Τὶ λόγος μ' ἀποκρίθηκες;... τί μοῦ πες;...» ἀνακράζει,
ἄχ! ποῦ εἶσαι;... τρέμει... στρέφεται· κυττάζει ὀλόγουρά του
καὶ βλέπει βράχους, κύματα ὀλόμαυρα μπροστὰ του...
«Ποῦ βρίσκομαι;... Τὶ ἀγροίκησα; Κατάρᾳ ἔς τ' ὄνειρό μου!
κ' ἀκούει φωνὴ ἔς τὴν ἄβυσσο νὰ λήη μὲ βογγητό·
τὸ χέρι ἐκεῖνο τ' ἀσπλαχνο, πῶσφιξε τὸ δικό μου,
μ' ὠρφάνεψε... Ἰθανάτωσε τὸ μόνο μου ἀδελφό!»
Κι' ὁ βράχος ἀποκρίνεται· «τὸ μόνο μου ἀδελφό».

Μακρυὰ, σὲ ξένα χῶματα, σὲ ξένο περιγιάλι
ἡ βάρκα ἡ ταξειδιάρικη ἀράζει ἀγάλι - γάλι,
ὅπου τὸ χέρι τ' ἀσπλαχνο, τ' ἀφωρεσμένο χέρι,
τὴν ξαναδίνει σήμερο, ὀπίσω τὴν προσφέρει,
τὴν ἐπιστρέφει ὁ ἁμαρτωλὸς ἔς τὸν ἔρμος λυτρωτὴ του
θρόνο, κιβούρι ὀλόλαμπρο γιὰ τ' ἅγιο τὸ κορμί του!

Ἐσώθη κ' εἶπαν πῶς πικρά, πικρά μετανοιωμένος,
ἔρημος ἔζησε, φτωχός, μακρυὰ ξενητεμμένος,
καὶ λίγους χρόνους ὕστερα ἀπὸ τὸ φονικό του
ἐκλείσθη ὅθε τὸν ἔφερε μιὰ μέρα τ' ὄνειρό του

καὶ κάθε, ποῦ κατέβαινε πρῶτ' ἔς τὴν ἐκκλησίαν,
τὴν προσευχὴν τοῦ κανόντος ὀμπρὸς ἔς τὴν Παναγίαν,
ἀνήσυχο τὸ βλέμμα τοῦ στρεφόμενου κ' ἐκυττοῦσε
ἀδιάκοπα ἔς τὸ Νάρθηκα, (5) κ' ἐκεῖ ἕσταματοῦσε,
κ' ἐκύτταζε κ' ἐπρόσμενε νὰ ἰδῆ, νὰ προσκυνήσῃ
τὸν Ἅγιον, π' ὠνειρεύθηκε πῶς εἶχ' ἐκεῖ ἀπαντήσῃ.

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΥΝΑΡΙΑ

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ

ᾠχος α'. Τοῦ λίθου σφραγισθέντος

(Νικολάου Γαβριηλοπούλου ἱερέως ποιήμα)

Τῆς Ζακύνθου τὸν γόνον καὶ Αἰγίνης τὸν Πρόεδρον,
τὸν φρουρὸν Μονῆς τῶν Στροφάδων Διονύσιον ἅπαντες τιμή-
σωμεν συμφώνως οἱ πιστοί, βῶντες πρὸς αὐτὸν εἰλικρινῶς,
σαῖς λιταῖς τοὺς τὴν σὴν μνήμην ἐπιτελοῦντας σῶζε, καὶ βο-
ῶντάς σοι· δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι Χριστῷ· δόξα τῷ σὲ θαυ-
μαστώσαντι· δόξα τῷ δωρησαμένῳ σε ἡμῖν πρέσβυν ἀκοίμητον.

ΜΕΓΑΛΥΝΑΡΙΟΝ

Χαίροις ὁ Ζακύνθου γόνος λαμπρός, πρόεδρος Αἰγίνης,
καὶ Στροφάδων μέγας φρουρός, χαίροις Ἐκκλησίας, φωστὴρ
νέος Τρισμάκαρ, Ἀρχιερέων κλέος, ὦ Διονύσιε.

Ἔτερον

(Τὸ τέλειον τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης αἰνιτιόμενον)

Μένων ἐν ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ, ἔμεινας θεόφρον· καὶ σὸν
κτείναντος ἀδελφόν, ἐνθέως ἐφείσω, τῇ πρὸς Θεὸν ἀγάπῃ.
Διὸ Χριστῷ συγχαίρεις, νῦν Διονύσιε.

Ἔτερον

Χαίροις ὁ Ζακύνθου θεῖος βλαστός, καὶ μονῆς Στροφά-
δων, ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός χαίροις τῆς Αἰγίνης ὁ μέγας
ἀντιλήπτωρ, ἀρχιυτῶν ἡ δόξα, ὦ Διονύσιε.

(5) Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ τῶν Στροφάδων Κυριακοῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως,
ἐπὶ τὸ σептὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου λείψανον, ἐξαχθὲν ἀπὸ τοῦ τάφου,
ἐξετέθη, καὶ ἔμεινεν ἐκτεθειμένον, μέχρι τῆς εἰς Ζάκυνθον μετακομιδῆς αὐτοῦ.

ΑΠΟΛΥΤΙΚΙΟΝ

ᾠχος α΄. Τοῦ λίθου σφραγισθέντος

Δεῦτε πάντες ἐν ᾧδαῖς εὐφημήσωμεν, τὴν τοῦ πανιέρου λειψάνου Διονυσίου τοῦ μάκαρος, ἐπάνοδον· καὶ γὰρ οἶα φωστήρ, δύνας θεσμοῖς τοῖς φυσικοῖς, ὑπὸ γῆν αὐθις τῷ Κόσμῳ ἀγλαῶς ἐξανέτειλε· δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι Χριστῷ, δόξα τῷ χρηγοῦντί σοι, διδόναι πᾶσι δασιλῶς, θαυμάτων τὰ σελαγίσματα.

ΜΕΓΑΛΥΝΑΡΙΟΝ

Χαίροις σελασφόρε Θεῖε φωστήρ, ὁ φωτί σου στίλβων τὸν ὀρίζοντα εὐσεβῶν· χαίροις ὁ σοῦ Σκήνους θαύμασι καταρδεύων, τὴν Ἐκκλησίαν πᾶσαν ᾧ Διονύσιε

Εἰ δὲ βούλει, ψάλλε καὶ τι ἐκ τῶν ἐπομένων
χάριν εὐλαβείας προστεθέντων

Ἄνακομ'σθέντος Σκήνους τοῦ σοῦ, εἰς Ζάκυνθον Πάτερ, θιασῶται ἄγαν λαμπρῶς, ὕμνησαν καὶ πόθῳ ἀσπασθέντες ἑβρόων, ἐλθὼν ἡμᾶς συντήρει ᾧ Διονύσιε.

Ἰερέων σύλλογος Ἰερός, καὶ ἅπαν τὸ πλῆθος Ζακυνθίων περιδεῶς, τὸ πάνσεπτον Σκήνος ἀσπασώμεθα· ὅπως, ταῖς τούτου ἰεσείαις, ῥυσθῶμεν θλίψεων.

Λοιμοῦ καὶ λιμοῦ καὶ ἐπιδρομῆς, τῶν Βαρβάρων μάχης ἐμφυλίου καὶ τῆς σεισμοῦ, ἀπειλῆς σὴν πόλιν Ζάκυνθον ἐλυτρώσω, ὅθεν σὲ εὐφημοῦμεν ᾧ Διονύσιε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΔΙΑΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑΙ
ΤΟΥ ΒΙΟΥ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ΣΥΛΛΕΓΕΙΣΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ 1879

Ὁ θεσπέσιος οὗτος καὶ ἐν Ἁγίοις δοξασμένος Διονύσιος, τοῦ ὁποίου ἡ ἡμερομνηνοχρονία τῆς γεννήσεως ἀτυχῶς ἀγνοεῖται, ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὰ τέλη τοῦ πρώτου ἡμίσεως τῆς ΙΣΤ΄ ἑκατονταετηρίδος ἐξ εὐπατρίδων γονέων πατρὸθεν μὲν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Σιγούρων, μητρὸθεν δὲ ἐξ ἐκείνης τῶν Βαλβίων καὶ ὄνομα βαπτιστικὸν ἔσχε Γραδενίγος ἢ Δραγανίγος.

Οὗτος ὀρεγόμενος τοῦ κληρικοῦ βίου, μετέβη εἰς τὴν τῶν Στροφάδων Μονήν, (1) ἔνθα ἐνδυθεὶς τὸν μοναχικὸν τρίβωνα καὶ γενόμενος ἱερεὺς ἐκλήθη Δανιήλ. Ποθήσας δὲ προσκυνῆσαι τοὺς ἁγίους τόπους ἀπεδήμησε μεθ' ἐτέρων συναδέλφων του' ἄλλ' ἢ ἐπιπολάζουσα τότε πειρατεία ἐβίασεν αὐτοὺς νὰ ἀποβιβασθῶσιν εἰς τινα παραλίαν. Ἐκεῖθεν μεταβὰς ὁ Δανιήλ εἰς Ἀθήνας σχετίζεται μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηναίων Νικάνωρος τοῦ ἀρχιερατεύσαντος ἀπὸ τοῦ 1574—1591 ἀνδρὸς εὐπαιδέτου, τοῦ ὁποίου Μαρτῖνος ὁ Κρούσιος ἐν τῇ Τουρκογραικῇ αὐτοῦ Βιβλ. IV σελ. 324—327 ἐδημοσίευσεν δύο ἐπιστολάς πρὸς Θεοδόσιον Ζυγομαλᾶν τὸν Πρωτοπρωτάρειον.

Περὶ τῶν κατὰ καιροὺς Ἐπισκόπων Ἀθηναίων, ἐξέδωκε πολυτίμους εἰδήσεις ὁ Ἀρχιμανδρίτης Πανάρετος Κωνσταντινίδης διὰ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος «Ὁ Σωτήρ». Ὁ δὲ περιηγητὴς Σπόν, ὁ ἐπισκεψάμενος τὰς Ἀθήνας τῷ 1676 ἐξέδοτο λεπτομερείας ἀφορώσας τὴν τῶν Ἀθηναίων Ἐπισκοπὴν, ἰδιαζόντως δὲ περὶ Ἀνθίμου τοῦ Πελοποννησίου τοῦ τότε ἀρχιερατεύοντος λέγων :

«Μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ Θησειοῦ ὑπάρχει κατεδαφισμένος ναὸς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου· ἡ δὲ σύνεγγυς οἰκία νομίζεται νὰ ὠκοδομήθῃ ἐπὶ τῶν

(1) Ἡ Μονὴ τῶν Στροφάδων ἀρχαιοτάτη οὖσα καὶ ἐξαρτωμένη ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἀνέδειξε πολλοὺς μεγάλους ἀνδρας κληρικοὺς, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Γεώργιος Πιλάδης εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀπαρχονισθέντος Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' ἐν ἔτει 1871, ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὴν Μονὴν ταύτην.

θεμελίων ἐκείνης, ἐν ἣ κατώκει ὁ ἔξοχος οὗτος Γερουσιαστής, ὅστις πρῶτος χριστιανὸς καὶ Ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρξεν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὁ ἔχων ἐκεῖ τὴν κατοικίαν του, ἦτο Μοναχὸς τις Πελοποννήσιος, ὀνόματι Ἀνθίμος. Τοῦτον ἐπεσκέφθημεν δὶς, μᾶς ὑπεδέχθη δὲ τουρκιστὶ ἐπὶ τάπητος κατὰ γῆς ἐφηπλωμένου, δώσας ἡμῖν τὸν καφέ.— Εἶναι εἰδήμων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Εἶπεν ὅτι εἶχε πολλὰ χειρόγραφα τὰ ὁποῖα κατέθεσεν ἐν τινι Μονῇ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ· ἔδειξε δ' ἡμῖν μόνον ἐν ἀρχαίῳ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου παντακοσίων ἢ καὶ ἑξακοσίων ἐτῶν μετὰ τῶν ὑπομνημάτων τοῦ Ἁγίου Μαξίμου. Ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας προσήνεγκε δι' αὐτὸ 50 σκούδα· ἀλλ' αὐτὸς τὸ ὑπελάμβανε μείζονος ἀξίας. Ἡμεῖς εὔρομεν δύο ἐν τοῖς βιβλίοις τινός, τῆς οἰκογενείας τῶν Βενιζέλων, στοιχίσαντα ὀλιγώτερον, ἃ καὶ ἠγορήσαμεν..... Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ὑπηρετεῖται ὑπὸ δύο ἢ τριῶν Μοναχῶν. Ἐμάθομεν δὲ ὑπὸ γέροντος ἱερέως διατελοῦντος παρ' αὐτῷ, ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δὲν ἀπολαμβάνει πλείονα τῶν 24 χιλιάδων σκούδων, ὧν καρπούται ἤδη ἀπὸ 24 ἐτῶν καὶ ὅτι θὰ ἦτο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐὰν ἠθέλε· διότι ἔχει φήμην εὐπαιδεύτου ἀνδρός· τὸ μεγαλῆτερον δὲ δεῖγμα, κατ' ἐμὲ κριτὴν, εἶνε ὅτι εὐχαριστεῖται μὴ ὑπερηφανευόμενος διὰ μίαν τόσον ὑψηλὴν, ἀλλὰ καὶ τόσον κακῶς ἐξησφαλισμένην θέσιν. Ἔχει πέντε Ἐπισκοπὰς, τὴν τοῦ Σάλωνος καὶ Λεβαδείας, τῆς Βουδονίτζης ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Λάρισαν, τοῦ Ταλαντίου καὶ τῆς Σύρου.. Ἐμάθαμεν παρὰ τοῦ ἰδίου Ἀρχιεπισκόπου ὅτι 52 ἐκκλησίαι εἰσὶν ἐν Ἀθήναις ἔχουσαι ἐκάστη τὸν ἱερέα τῶν· ἀλλ' ὅτι ἦσαν ἄλλοτε 00 ἐν τῇ πόλει καὶ τοῖς περιχώροις... προσέθηκε δὲ ὅτι ἐν ἀπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ οὐκ εἰσὶν ἢ 150 ναοὶ ἐν οἷς τελεῖται συνήθως ἡ λειτουργία κ. τ. λ »

Ὁ ἱεράρχης οὖν τῶν Ἀθηνῶν Νικάνωρ εἰδὼς ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς διακοσμοῦσας τὸν Δανιὴλ ἀρετάς, χειροτονεῖ αὐτὸν Ἐπίσκοπον τῆς τότε κρηνοῦσης ἐπισκοπῆς Αἰγίνης, δούς αὐτῷ τὸ κλεινὸν Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου ὄνομα. Ἀλλ' ὁ Διονύσιος εἰς ἄκρον ταπεινόφρων ὢν, καὶ θέλων βιώσαι μακρὰν πάσης ἐγκοσμίου δόξης, ἀφοῦ διέθυσεν ἐπὶ τινα χρόνον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Αἰγίνης, παραιτησάμενος τὴν ἐπισκοπὴν ἐπανέκαμψεν εἰς Ζάκυνθον προαιρούμενος νὰ ἐγκλεισθῇ καὶ εἰς Στροφάδας· ἀλλ' οἱ ὑπεραγαπῶντες συγγενεῖς αὐτοῦ, τὸν πείσθησαν νὰ μένη παρ' αὐτοῖς.

Διατρίβοντας τοῦ Διονυσίου ἐν τῇ πατρίδι του ἀποθνήσκει τῷ

1575 ὁ τῆς Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Ἐπίσκοπος Φιλόθεος ὁ Λοβέρδος· τὸ δὲ κοινὸν τῆς Ζακύνθου παρωθεῖ τοὺς Συνδίκους τῆς νήσου νὰ προτείνωσιν αὐτὸν εἰς ὑποψηφιότητα. Ὁ Διονύσιος δυσανασχετεῖ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους αἱ θερμαὶ παρακλήσεις αὐτῶν τε καὶ τοῦ ἐκ τῆς Μονῆς τῶν Στροφάδων μοναχοῦ Σωφρονίου τοῦ Κατηλάνου, ἀνδρὸς εὐπαιδευτοῦ καὶ ἐπιστηθίου γίλου του πείθουσιν αὐτὸν παραδέξασθαι τὴν ὑποψηφιότητα. Τῶν δὲ Κεφαλλήνων ποθοῦντων τυχεῖν καὶ αὐθις Ἐπισκόπου συμπολίτου των ἀνεφύησαν δυστυχῶς πολὺπλοκα σκάνδαλα βραδύναντα τὴν ἐκλογὴν· ὁ δὲ Πατριάρχης Ἱερουσάλης ὁ Β', μὴ ὑπάρχοντος εἰς τὰς νήσους ταύτας Ἐπισκόπου καὶ ἵνα μὴ μένη ἡ Ἐκκλησία τῆς Ζακύνθου ἄνευ προϊσταμένου, ὥρισε χωρεπίσκοπον καὶ πρόεδρον αὐτῆς τὸν πρῶην Ἐπίσκοπον Αἰγίνης Διονύσιον, ὅστις ἔλαβε ἐν εἶδει ἐφημερίας τὸν σταυροπηγιακὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Μώλου, διατελέσας χωρεπίσκοπος μέχρι τοῦ 1586 ὡς ἐνδείκνυται α' ἐκ τοῦ ἐν τῷ Κώδικι τοῦ ναοῦ τούτου σημειώματος (σελ. 63).

«1583 Γεναρίου 5. Ἐπιάστη πάρτε νὰ ἐφημερεύῃ ὁ Ἀρχιερεὺς ὁ Συγοῦρος εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὸ Μῶλο διὰ χρόνον ἕνα, μὲ μπαλότες δὲ Σὶ 52, δὲ Νὸ 4 καὶ σώνοντας ὁ χρόνος νὰ δίδῃ ὁ ἄνωθεν Ἀρχιερεὺς τὸ κλειδί τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γαστάλδων νὰ μπαλοτάρουν κατὰ τὴν τάξιν· μὲ τοῦτο ὅτι ὁ Δεσπότης νὰ ἔχη τὸ σ ἦτι νὰ στέκη τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἔτσι ἐπρομετέρησε ὁ ἄνωθεν Ἀρχιερεὺς νὰ δώσῃ διὰ νὰ χτίσῃ τὸ αὐτὸ σπῆτι δουκᾶτα εἴκοσι κορέντε »

Καὶ β' ἐξ ἐτέρου Κώδικος εὐρισκομένου ἐν τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ καὶ ἔχοντος οὕτω :

« Codex Chartaceus in 4 scriptus Seculo XVI nempe anno 1586 costans chartis 240. Ετελειώθη ἡ παροῦσα θεία καὶ ψυχωφελὴς βίβλος ἐν ἔτει ἀφπς' μηνὶ Ἀπριλίῳ κθ' ἐν τῇ νήσῳ Ζακύνθῳ ἐν τῷ Αἰγιαλῷ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ ωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐπονομαζομένου Παντοκράτορος ἐπὶ τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης καὶ Προέδρου Ζακύνθου Κυρίου Διονυσίου Συγοῦρου. »

Διορισθείσης ἐπὶ τέλους τῆς ἐκλογῆς καὶ γενομένης ψηφοφορίας, ὁ Κλῆρος τῆς Κεφαλληνίας προτιμᾷ καὶ ἀναδείκνυσι ἐπίσκοπον τὸν συμπατριώτην των Νεόφυτον τὸν Κολοκυθᾶ, (ὄρα βίον Σωφρονίου Κατελάνου).

Τοῦ Διονυσίου θελήσαντος ἀπελθεῖν εἰς Στροφάδας, οἱ Ζακύνθιοι καθικέτευσαν αὐτὸν μετοβῆναι μᾶλλον εἰς τινα τῶν ἐν Ζακύνθῳ ἱερῶν μονῶν, ὅπως τοῦλάχιστον δύνηται εὐκολοτέρως ἐπισκέπτεσθαι αὐτὸν καὶ λαμβάνειν τὰς θεοπειθεῖς αὐτοῦ εὐλογίας. Ὁ δὲ γεραρὸς Ἱεραρχὴς τὰς παρακλήσεις αὐτῶν ἀποδεξάμενος ἐξελέξατο τὴν 24 μίλια ἀπέχουσαν τῆς πόλεως ὄρεινὴν Μονὴν τῆς Ἀναφωνητρίας ἐν ἣ ἤζησας ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀσκητικῶς καὶ ἐν αὐστηρᾷ διέτῃ, τῇ 17 Δεκεμβρίου 1624

ἔξεδήμησε πρὸς Κύριον, διατάξας νὰ ταφῆ ἐν τῇ νήσῳ τῶν Στροφάδων.

Τὸν ἐν Ἱεράρχεις Διονύσιον (τοῦ ὁποίου τὸ ἀγιώτατον σκῆνος μετενεχθὲν τῷ 17.7 εἰς Ζάκυνθον, βρῦει διὰ τῆς ἐν αὐτῷ σκηνώσεως θείας χάριτος ὑπερφυῆ θαύματα) ἡ μὲν τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησία κανονικῶς συμπεριέλαβε, κατὰ τὴν ἀπὸ 1703 ἐπὶ Γαβριὴλ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου συνοδικὴν ἐκθεσιν, ἐν τῷ χορῷ τῶν Ἁγίων· οἱ δὲ εὐσεβεῖς Ζακύνθιοι σέβονται καὶ ἐορτάζουσι γηθοσύνως αὐτὸν ὡς ἀντιήπτορα καὶ προστάτην τῆς νήσου των.

Πολλοὶ εἰσὶν οἱ κατὰ καιροὺς βιογραφήσαντες καὶ ἀσματικὰς ἀκολουθίας καὶ κανόνας τοῦ Ἁγίου συντάξαντες, ὧν πρῶτος ὑπῆρξεν ὁ Ἅγγελος ὁ Συμμάχιος, συγγενὴς αὐτοῦ, ὁ λέγων:

«Κατιόντος δὴ προσέτι κάμοῦ ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος, ἦν γὰρ θεῖος μέγας Μαρίνη τῇ ἐμῇ τεκούσῃ, ὡς ἀδελφὸς κατὰ σάρκα τῆς ταύτης πρὸς μητρὸς σεβασμίας μάμμης κ. τ. λ.»

Ἄλλ' οὐδεὶς ἐποίησατο μνεῖαν τῆς χρονίας τῆς γεννήσεως τοῦ Ἁγίου καὶ ἐκείνη: τῆς ἀρχιερατικῆς χειροτονίας του· ὡς οὐδεμιᾶς ἐγγράφου μαρτυρίας εὐρεθείσης οὔτε ἐν τῇ Ἐπισκοπῇ Ζακύνθου τῇ προεδρευθεισῇ ὑπὸ ἀνδρῶν σοφῶν καὶ συγγενῶν τοῦ Ἁγίου, οἱοὶ Γουλιέλμος ὁ Συγοῦρος, Δεμήτριος καὶ Γεράσιμος οἱ Συμμάχιοι, Ἰωάννης ὁ Ἰσακκαρόπουλος, Ἀντώνιος ὁ Κατήφορος, Σπυρίδων ὁ Κουτουβαλῆς, Βασίλειος ὁ Καρρέρης, ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀρχιερατεύσας Ν. ὁ Κοκκίνης καὶ ἄλλοι· οὔτε ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στροφάδων ἐν ἣ τσοοῦτοι εὐπαίδευτοι καὶ ἐνδιαφερόμενοι κληρικοὶ ἐμόνασαν.

Ἐσχάτως ὅμως ὁ κ. Σ. Ραφτάνης, ὁ μετὰ φιλοπονίας ἐργασάμενος περὶ τὰ πάτρια, ἀνατυπώσας τῷ 1876 τέσσαρας ἀσματικὰς ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου, λέγει ἐν τῷ προλόγῳ του:

«Ἀνέστειλα μέχρι σήμερον τὴν ἐκδοσὶν ταύτην, θεωρῶν ὡς ἐν τῶν κυριωτέρων τὴν χρονολογίαν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἁγίου. Θεῖα ὅμως εὐδοκία ἔμαθον τελευταῖον παρὰ τοῦ κ. Γεωργίου Ἀνδρικοπούλου, ὅτι μεταβὰς οὗτος, κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος εἰς 2 τροφάδας καὶ ἀναδιφῶν βιβλίον τι εὔρεν ἐν αὐτῷ γεγραμμένον ὑπὸ μοναχοῦ τινος ἐκ τῆς Κώμης Κερὶ ὅ,τι πάντοτε παρελείφθη εἰς τὰ διαφορα Συναξάρια τοῦ Ἁγίου, τὴν χρονολογίαν δηλονότι τῆς γεννήσεως αὐτοῦ.»

Ὅθεν κατὰ τὴν προφορικὴν τοῦ κ. Ἀνδρικοπούλου πληροφορίαν προσέθηκεν ἐν τῷ Συναξαρίῳ ὅτι ὁ Ἅγιος ἐγεννήθη τῇ 21 Ἰουνίου 1546.

Ὁ Διονύσιος καίτοι ἦτο εἰδήμων οὐ μόνον τῆς Ἑλληνικῆς, Λατινικῆς καὶ Ἰταλικῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ θεολογικῶν γνώσεων, ἄδηλον τυγχάνει ποῦ ἐσπούδασεν, ἢ ἂν μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὡς οἱ λοιποὶ λόγοι τῶν συμπολιτῶν του.

Ὅτι ὑπῆρξεν ἐγκρατὴς τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Νεαρῶν ἐνδείκνυται ἐκ δικαστικῆς ἀποφάσεως ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης ἐπὶ διενέξεως ἀναφυσίσης μεταξὺ δύο Ζακυνθίων Μονῶν. Ὅτι

δ' ἦτο εἰδήμων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ ὅτι κατεγίνετο ἐπὶ τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων διαρρηθῆναι φαίνεται ἐξ ἐπιστολῆς ἀπὸ Βενετίας ὑπὸ τοῦ Κατηλιανοῦ αὐτῷ πεμφθείσης τῷ 1592, δι' ἧς ὁ Κατηλιανὸς λέγει πρὸς τὸν Ἱεράρχην :

«..... Τέως γε μὴν διανενοηκῶς σὲ τοιοῦτον εἶναι μεγαλόψυχόν τε ὁμοῦ καὶ φιλόανθρωπον οὐ μόνον ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας, πᾶσαν δειλίαν καὶ ἀμαθίαν ἀπορρίψας τοῦ λοιποῦ γράφειν σοι ὁσημέραι οὐκ ἂν ποτε παύσομαι. Ἀνήγγειλαν δέ τινες ἡμῖν τὰ τοῦ Ναζιανζοῦ σὺν σχολίοις παρὸν ἡμῖν ἐστί· καὶ εἰ μὲν οὕτως ἔχει, δηλωῶσαι ἡμῖν ἀξιούμεν τὴν θεοφιλίαν σου· ἀντιγράψαι γὰρ ἐφιμεμένως ἔχομεν.» (1)

Φανερόν οὖν ὅτι ἡ μεταξὺ τοῦ Κατηλιανοῦ καὶ τοῦ Ἱεράρχου Διονυσίου ἀλληλογραφία ἐγένετο ἐν τῇ ἀρχαῖζουσῃ γλώσσῃ εἰς ἣν πάντες οἱ λόγιοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔγραφον καὶ συνέταττον.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΚΑΤΗΛΙΑΝΟΣ

Ὁ λόγιος οὗτος μοναχὸς ὁ γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ περὶ τὸ πρῶτον τριτημόριον τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἦν θεῖος ἐκ πατρὸς Διονυσίου τοῦ Κατηλιανοῦ, ἀλλ' ἄδηλον ποῦ ἐσπούδασεν. Ἐλαβε δὲ τὴν κουράν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Στροφάδων, ὑπῆρξε συμμοναστής καὶ φίλος φίλτατος τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Ἀρχιεπισκόπου Αἰγίνης, ἔζησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς Κωνσταντινούπολιν. ἐπεσκέψατο τὰς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τὰ δὲ βιβλία του ἐκκληροδότησεν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Στροφάδων ἐν ἣ καὶ ἀπεβίωσε.

Τοῦ Ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Φιλοθέου τοῦ Λοβέρδου θανόντος τῷ 1575 καὶ τῶν Κεφαλλήνων ποθούντων ἐκλεχθῆναι καὶ αὐτὸς Ἐπίσκοπος Κεφαλλήν· ἀνεφύησαν πολλὰ σκάνδαλα ἐπενεγκόντα πολυετῆ δίκην, ὡς ἐξάγεται ἐκ Κώδικος ἐπιγραφομένου Carte intorno la questione insorta fra le que magnifiche comunità di Zante e Cefalonia per loro regimento Ecclesiastico. Ἀποφασισθείσης δ' ἐπὶ τέλος τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Ἐπισκόπου, ὁ ἱερός κληρὸς μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Ζακύνθου ἐπιθυμοῦντες νὰ ἴδωσι καὶ αὐτοὶ Ἀρχιερέα συμπολίτην των καὶ μάλιστα τὸν διατελοῦντα παρ' αὐτοῖς Διονύσιον τὸν πρῶτον Ἱεράρχην Αἰγίνης· ἀφοῦ μετὰ θερμῶν παρακλήσεων ἔλαβον τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ, ἀπέστειλαν εἰς Κεφαλληνίαν τὸν εὐπαιδευτὸν Σωφρόνιον. ὅπως προτεινῆ τὸ ὄνομα τοῦ Διονυσίου εἰς ὑποψηφιότητα, ὅστις καὶ ὑπέβαλε τὴν ἐν τῷ μνησθέντι Κώδικι ὑπάρχουσαν ἀναφορὰν ἔχουσαν οὕτω :

«Σεβασμίμοι καὶ αἰδέσιμοι Ἱερεῖς τοῦ Κλήρου τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἐνιμοὶ Σύνδικοι ταύτης τῆς μεγαλοπρεποῦς Κοινότητος,

Παρουσιάζομαι ἐνώπιον τῆς ὑμετέρας ἀθθεντείας ἐγὼ ὁ Σωφρόνιος Μονα-

(1) Ὅρα Ἰωάννην Λάμιον Deliciae eruditorum.

χός Κατηλάνος δίδων γνώσιν πρὸς τὴν ὑμετέραν αὐθεντείαν juxta la ferma della parte dell' Eccellentissimo Senato 1558, 8 Fchr. Ἐπειδὴ μέλλει νὰ γίνῃ ἡ ἐκλογή τοῦ Ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου εἰς τόπον τοῦ ποτὲ Φιλοθέου Λοβέρδου, οὐ μακαρία ἡ λήξις ἐπονοματίζω τὸν α' Διονύσιον Συγοῦρον, ὁ ὅποιος ἔνοει νὰ ψηφισθῇ. Καὶ εἰς περίστασιν, καθ' ἣν μείνῃ Ἐπίσκοπος ὡς ἀνωτέρω, ὑποχρεοῦται ὁ ρηθεὶς ὅτι ἀπὸ τὸ κανονικὸν δικαίωμα ὁποῦ συνειθούσι νὰ λαμβάνουν παλαιόθεν ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς οἱ Ἐπίσκοποι, δὲν θέλει λάβει ἐξ αὐτῶν τίποτε καὶ παρομοίως καὶ ἀπὸ τὰς χειροτονίας τῶν ἱερέων, ὅσαι θὰ γίνουν δὲν θέλει λαμβάνει τίποτε. Ὅμοίως ὑπόσχεται νὰ ἔλθῃ νὰ κατοικήσῃ ἐδῶ εἰς Κεφαλληνίαν μῆνας ὀκτώ καὶ ἄλλους τέσσαρας τὸν κάθε χρόνον εἰς Ζακύνθον, ὑποχρεούμενος ἀκολούθως νὰ δώσῃ καὶ πληρώσῃ ἀπὸ ἐδικὸν του διὰ νὰ οικοδομηθῇ τὸ ἐπισκοπάτο δουκάτα τριακόσια γωρὶς καμμίαν ἐναντίωσιν καὶ ὑπόσχομαι δι' ὅλα ταῦτα καὶ ὑποχρεοῦμαι ἐγὼ ὁ ἀνω εἰρημένος Σωφρόνιος.

Ὁ κλῆρος ὅμως τῆς Κεφαλληνίας παραγκωνίσας οὐ μόνον τὸν Ζακύνθιον Διονύσιον, ἀλλὰ καὶ τὸν συνυποψήφιον Κεφαλλῆνα Νεκτάριον Μακρῆν, ἄνδρα εὐπαιδευτον καὶ ἀρετῇ κεκοσμημένον· ἐξελέξατο Νεόφυτον τὸν Κολοκυθᾶ, ἀγράμματον καὶ νεώτατον τὴν ἡλικίαν· διὸ καὶ ὁ Κεφαλλῆν ἱστοριογράφος Λοβέρδος λέγει: A fronte di tali proposizioni i sacerdoti di Cefalonia preferirouo Papà Neofito Colocchità, che successe a Filotheo Loverdo κ.τ.λ. Ἐπιλέγων εἰσέτι: Questa espulsione di Monsignor Dionisio Sicuro molto dispiacque ai Zacinti e fu la sergente di varj litigi seguiti fra le due Isole per la prelatura. (1) Οἱ Ζακύνθιοι οὖν βλέποντες τὴν ἰσχὺν τοῦ πολυπληθοῦς τῆς Κεφαλληνίας Κλήρου ἀπέστειλαν εἰς Βενετίαν Νικόλαον τὸν Μονδῖνον καὶ Φραγκῖσκον τὸν Φραντζῆ ὑποβαλόντας εἰς τὴν Κυβέρνησιν τότε τὸ ἔγγραφον:

«Σφόδρα ἡ ρηθεῖσα πατὴρ σοι κοινότης Ζακύνθου λυπεῖται καὶ δικαίως παροπονεῖται, ὅτι ὁ αἰδεσίμος κλῆρος Κεφαλληνίας καὶ οἱ κύριοι πολῖται αὐτῆς συνεργοῦντες καὶ πολλὰ παιδήμως ὑποσχόμενοι ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ Ἐπισκόπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, οὐδεμίαν προφυλάττονται ἀπὸ τοῦ νὰ ποιῶσι διαφορὰν τῶν ὑποψηφίων, εἴτε ἐκ τῆς μιᾶς νήσου, εἴτε ἐκ τῆς ἄλλης τυχάνωσιν, οὔτε σκοπεύουσι ποτὲ τοῦ νὰ ἐκλέγωσι πρόσωπον ἀξίον τοιαύτης ἐπισήμου καὶ περιφανοῦς ἀρχῆς. Ἐξ ἐναντίας δὲ οὗτοι ποιοῦντες ἀντιθέτως, ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ νῦν, ἐκλέγουσιν ὡς γνωστὸν πᾶσιν ὑποκείμενα ἀδόκιμα, πάντῃ ἔλλειπῇ γραμμάτων καὶ ὀνίκανα τοῦ νὰ κυβερνώσι πλήθη λαοῦ ἀμφοτέρων τῶν πόλεων. Πρὸς τούτοις δὲ ἐπὶ τῆς παρουσίας ἐκλογῆς, ἣν ἐποίησαν ἀπεδέξαντο μᾶλλον τὴν ἰδιοπάθειαν αὐτῶν· διότι οὐ μόνον πανδήμως ἀπειλοῦντες καὶ ἀναθεματίζοντες τοὺς δώσαντας ψῆφον τοῖς Ζακυνθίοις ὑποψηφίοις, συνήγαγον τὰς ψήφους περὶ τοὺς συμπολίτας τῶν, ἀλλὰ καὶ χρήματα μοιράζοντες, ἀπόθησαν τοὺς Ζακυνθίους, οἵτινες εἰς τὴν ὑποψηφιοτητα συνέδραμον. μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγετο καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Συγοῦρος, ὃς παρεκτός τῆς εὐγενείας αὐτοῦ ὑπάρχει τῶ ὄντι καθ' ἑτέρας ἀγαθότητος, ἐλεημοσύνης, ταπεινώσεως, φιλανθρωπίας, εὐσεβείας καὶ ἰκανότητος ἐξ αὐτῆς τῆς νήσου· σὺν τούτῳ δὲ καὶ ὁ αἰδεσιμώτατος πρωτοσύγγελος Νεκτάριος Μακρῆς, ὑποκείμενον ἐκ παντὸς ἀγαθοῦ χυρακτῆρος κοσμοῦμενον. Ἀντὶ δὲ τούτων ἐξελέξατο νέον εἰκόσι πέντε ἐτῶν σχεδόν καὶ χαρακτῆρος τῶν ἄλλων ἀπάτατον. Ὅθεν ὅπως τοιαύτη μὲν ἀταξία ἄλλοτε μὴ συμβῆ, ἡ δὲ εὐπειθῆς κοινότης Ζακύνθου στερεῖται καθ' ὀλοκληρίαν, μὴ δυναμένη νὰ ἔχη Ἐπίσκοπον ἐκ τῶν ἐγκατοικίων τῆς ἡ τῆς ἰδίας αὐτῆς εὐαρεστησεως ἐπὶ ἰσότητι καὶ δικαιοσύνη, γονυκλιτῶς διὰ τῶν ἀπεσταλμένων αὐτῆς ταπεινῶς παρακαλεῖ καὶ δεεταί τῆς αὐτοῦ Γαληνότητος νὰ παραχωρηθῇ αὐτοῖς ὅπως τοῦ ἐξῆς ἐκλεγόμενον κοινῶν Ἐπισκόπου κατὰ δίκαιον ἀριθμὸς ἐκλογέων ἱερωμένων, προσδιορισθῇ ἐξ ἴσου ἐξ ἀμφοτέρων τῶν νήσων Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου ἕνεκα τοῦ ψηφίζειν καὶ

(1) "Ora Suggio Sterico dell' Isola di Cefalonia.

ένώπιον τῆς πανενδόξου ἐγκωρίου κυβερνήσεως τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν συνδίκων διὰ ψήφου καὶ κάλπης ἀναδεικνύονται, γινομένης ἐναλλάξ ἐν ταῖς δύο πόλεσι ὅτε μὲν ἐν Ζακύνθῳ ὅτε δὲ ἐν τῇ πόλει Κεφαλληνίας καὶ ἀσίποτε διατηρουμένης τῆς ἰσότητος καθ' ὁλοκληρίαν καὶ κατὰ πάντα ὡς πρέπει ἐστί καὶ κατ' ἄλληλον· διότι ἡ Ζακύνθος τὸ οὐδὲν ὑπολογίζεται ἐλάσσων τῆς ἐτέρας νήσου οὔτε ἦτο ἰκανὴ τοῦ νὰ διευθύνῃ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν κατοίκων τῆς. (1)

Εἰς τὴν ἀναφορὰν ταύτην τῶν Ζακυνθίων, ὁ μὲν Δόγης Πασχάλης Κικόνιας ἀλήνησεν ὅτι τὰ παράπονα τῆς κοινότητος παραδέχονται ὡς δίκαια καὶ ὀρθά· ἡ δὲ Βενετικὴ Γερουσία ὑπέσχετο νὰ γράψῃ περὶ ὅλων αὐτῶν πρὸς τὸν ἐν Κεφαλληνίᾳ Προβλεπτήν καὶ ληφθῆ ἀκολούθως ἡ δέουσα πρόνοια. Ὅμως καὶ μετὰ τὰς ὑποσχέσεις ταύτας οἱ Ζακύνθιοι ἀπέτυχον καὶ αὐτίς τοῦ σκοποῦ των, διότι ἀποθανόντος τοῦ Κολοκυθᾶ ἀνεδείχθη Ἐπίσκοπος ὁ Μεταξᾶς, εἶτα ὁ Ἀντύπας, μετ' αὐτὸν ὁ Ἀναλυτὴς καὶ ἔπειτα ὁ Ζακύνθιος Παρθένιος ὁ Δοξαξαράς, ὅσους ἐνεκα τῶν πολλῶν ἀναφνεύτων σκανδάλων ἐβιάσθη νὰ παραιτήσῃ τὸν Ἐπισκοπικὸν θρόνον.

Περιγραφή τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος καὶ ἀρχαιολόγου Ἄγγλου Britten, περὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἁγίου λειψάνου τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου καὶ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα καὶ ἐξέτασις, ἐνώπιον διασήμεων ξένων ἐπιστημόνων

Τοιοῦτος ἐν περιλήψει ὁ βίος τοῦ Ἱεράρχου ἡμῶν Διονυσίου, τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ ὁποίου μετ' ἐκείνων τῶν συνιεραρχῶν Σπυρίδωνος καὶ Γερασίου, ἐγένοντο οἱ στύλοι καὶ πρόμαχοι τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπέναντι τῆς ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας καταλυσάσης τὴν Ἑπτάνησον ξενολατρίας. Ἀλλὰ πρὶν περᾶνωμεν τὴν ἱστορικὴν ἡμῶν ταύτην μελέτην, καλὸν κρίνομεν νὰ δημοσιεύσωμεν, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ μικρὰν τινα πραγματείαν τοῦ διασήμεου Ἄγγλου δόκτορος, ψυχολόγου, ἀρχαιολόγου καὶ γνωστοῦ συγγραφέως Γουλιέλμου Britten περὶ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἱ Λύο Κόσμοι» (The two worlds) τῆς 16 Δεκεμβρίου 1887 (ἀριθ. 5) ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὰ Μυστήρια τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἢ τὰ θαύματα τῶν Ἰονίων». (The Mystery of St Dionysius or the miracle of the Ionian islands). Τὴν πραγματείαν ταύτην τοῦ Ἄγγλου δόκτορος ἐν τινι ὀλλανδικῷ βιβλίῳ (118) συμπεριληφθεῖσαν, εὐηρεστήθη ὁ αὐτὸς Ὀλλανδὸς συγγραφεὺς Riko, μεταφράσας εἰς τὴν γαλλικὴν, νὰ πέμψῃ ἐκ Χάγης διὰ κολακευτικωτάτης ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 31 Αὐγούστου 1891 τῷ ἀειμνήτῳ Παγκρατίῳ, ἡγουμένῳ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅπως καταθέσῃ ταύτην οὗτος ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Μονῆς. Ὁ τότε ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀντώνιος Παράσχης, προθύμως παρέσχεν τὸ πρωτότυπον τῆς ἐν τῇ γαλλικῇ μεταφράσεως τοῦ Riko, ἧς μεθερμηνευθεῖσα εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καὶ δημοσιευθεῖσα, παραλαμβάνομεν καὶ δημοσιεύομεν κατωτέρω, φρονούν-

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀντεγράψαμεν αὐτολεξεὶ ἐκ διατριβῆς τοῦ κ. Χρ. Π. τιτλοφορουμένης: «Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Ἁγιον Διονύσιον Συγοῦρον κ. Π. Δ. ἐκδοθεῖσα ἐν Ζακύνθῳ 1852.»

τες ὅτι λίαν ἐνδιαφέρει τοὺς συμπολίτας ἡμῶν, μία ἔτι σελὶς ὑπὲρ τοῦ Προστάτου τῆς νήσου ἡμῶν Ἁγίου Διονυσίου.

« Ἐν τῶν θαυμασιωτέρων καὶ ἀνεξηγήτων, ἐξ ὧν μέχρι τοῦδε συνήντησα, προβλημάτων, πρόβλημα μὴ ἐπιδεχόμενον ἐπιστημονικὴν τινὰ ἢ πνευματικὴν ἐξήγησιν, εἶνε ἢ διαρκῆς ὑπαρξίς τοῦ νεκροῦ καὶ ἀναλλοιώτου ἅμα σκῆνους τοῦ Διονυσίου, προστάτου Ἁγίου τῆς νήσου Ζακύνθου. Διαρκούσης μακρᾶς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ καὶ τισιν ἄλλαις τοῦ Ἰονίου Ἀρχιελάγου διαμονῆς μου, ἠρῡσθη τὰς ἀκολουθίους λεπτομερείας ἐκ συμβάντος, ὅπερ μέλλει ν' ἀφηγηθῶ.

Γενόμενος ἐγὼ αὐτός μάρτυς αὐτόπτης θαύματος σημαντικοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἀρυσθίεις ἐξ ἐπισήμων ἀρχείων ἀπάσας τὰς λεπτομερείας ἐπικυρουμένας διὰ τῆς προσωπικῆς μου ἐξετάσεως, δὲν διστάζω νὰ προσφέρω τὴν ἀκόλουθον λογοδοσίαν ἐφ' ἐνὸς τῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μεγαλειτέρων προβλημάτων.

Πρὸ 300 περίπου ἐτῶν ἔζη ἐν τῇ νήσῳ Ζακύνθῳ ἀνθρώπος τις χρηστός, οὗτινος τὰ εὐγενῆ προτερήματα καὶ ἡ ἀγαθότης προσείλκυσαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἀπάντων τῶν κοιτῶν τῆς νήσου.

Ὁ πράγματι φιλόανθρωπος οὗτος ἐπέζησεν ἐν τῇ μνήμῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Διονύσιος. Παρεκτὸς τῶν ἄλλων αὐτοῦ φιλευσπλάγχων πράξεων, ἐγένετο περιφανής, ἅτε παρασχὼν ἄσυλον τῷ δολοφόνῳ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ. Παρὰ το μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος, ὁ εὐγενὴς Διονύσιος κρίνας ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἐγκληματίου δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδώσῃ τὴν ζωὴν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ παράσχῃ τῷ δολοφόνῳ τὴν ἐλπίδα τῆς συγγνώμης, ἧς σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τῇ λύπῃ ἠδύνατο οὗτος νὰ τύχῃ. οὕτω δὲ συνέβη νὰ προστατεύσῃ τὸν ἐγκληματίαν ἐκεῖνον, ὅστις εἶχεν ἐπενέγκῃ τῷ εὐεργέτῃ του τὸ σκληρότερον τῶν τραυμάτων.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ ὁ Διονύσιος ἀπεσύρθη εἰς μεμακρυσμένον τι μέρος τοῦ Ἀρχιελάγου καὶ ἐξασκήσας ἐπὶ τινὰ εἰσέτι χρόνον τὴν ἀρετὴν ἐν τινι Μο·ῆ, ἀφιέρωσε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τελευτήσας ἐν μέσῳ τῆς φιλοθρήσκου κοινότητος, ἣ τινι ἀνῆκε καὶ ταφίς εἰς τὰ ὑπόγεια τῆς ἐν Στροφάσι Μονῆς. Μετὰ τινὰ ἔτη οἱ τῆς Ζακύνθου κάτοικοι μετ' ἀγάπης ἀναμνησθέντες τοῦ ἀγαθοῦ Διονυσίου, ἐπόθησαν ἵνα ἐκθάψωσι τὸ λείψανον καὶ ἐνταφιάσωσιν αὐτὸ καὶ αὐθις, (ὅπως διασώσωσιν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Τούρκους) ἐν ἡ χώρᾳ τοσαύτας ἐναρέτους πρά-

Ξεις ἐξήσκησεν.

Ἄλλ' ὅποια τις ὑπῆρξεν ἢ ἔκπληξις τῶν ἐπιφορτισθέντων τὴν ἱεροπρεπῆ ταύτην ἐργασίαν καὶ ποθούντων νὰ ρίψωσι τελευταῖον βλέμμα σεβασμοῦ ἐπὶ τοῦ προσφιλοῦς λειψάνου, ὅτε ἀνοίξαντες οὗτοι τὸ φέρετρον εἶδον τὸ σκῆνος τοσοῦτω ἐντελῶς διατηροῦμενον καὶ ἀνέπαφον, ἐν ἀφθαρσίᾳ, ὥστε ὠμοίαζε πρὸς ἀνθρωπον πρὸ μικροῦ κοιμηθέντα. Ἐν τῇ μυστηριώδει ταύτῃ καταστάσει καὶ ὑπὸ τὴν θεάν ἀταράχου θεσπεσίου ὕπνου, ὁ σιωπηλὸς νεκρὸς, ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσιν ὁ κοιμώμενος, μετεκομίσθη εἰς τὴν γεννέτειραν αὐτοῦ νῆσον.

Ἐβδομάδες μῆνες, ἔτη καὶ τέλος αἰῶνες παρῆλθον πλὴν ὁ γαλήνιος ὕπνος τοῦ ἐξόχου νεκροῦ, ἐξηκολούθει πάντοτε καὶ ἔτι ἐξακολουθεῖ, μὴ προσβαλλόμενος ὑπὸ σκιᾶς τινος ἀλλοιώσεως ἢ ἐλαχίστου ἴχνους φθορᾶς.

Ἐν λίαν σεβασμίῳ ἐνδομύχῳ θαυμασμῷ διὰ θέαμα, οὗ τὴν ἐξήγησιν οὐδεμία ἀνθρωπίνη θεωρία δύναται νὰ δώσῃ, τὸ ὄνομα τοῦ Διονυσίου Συγούρου ἐνεγράφη μεταξὺ τῶν ἁγίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῷ περικαλλεῖ ναῷ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου ἀνεγερθέντι καὶ ἐπονοματισθέντι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, κατεσκευάσθη τότε λιθίνη λάρναξ, ἐνθα περιέκλεισαν τὸ θαυμαστὸν σκῆνος, ἐν καταχρύσῳ θήκη, ἐπαφήσαντες αὐτὸ οὕτω ἐν πλήρει θαυμασμῷ ἀναπαύομενον καὶ τάξαντες αὐτὸ ὡς φρουρὸν τῆς πόλεως. Ἐκτοτε ὁ ναὸς ἐκεῖνος κατέστη ὁ φάρος τῶν εὐσεβῶν ἐπισκεπτῶν, οὓς προσκαλοῦσιν αἱ τῆς νήσου περιστάσεις.

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἴπω, ὅτι εἶδον τὸν Ἁγίον οὐχὶ ἅπαξ ἢ δις, ἀλλὰ πλειστάκις· ἐκ δὲ τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἐπισκέψεως εὐσεβῶν, εἶτα δὲ ἐπιστημόνων καὶ διασήμεων ξένων ἐπωφελήθη, ὡς αὐτοί, νὰ ἐξετάσω ἀκριβῶς τὸ θαῦμα.

Κατέβαλον αὐστηράς, ἀλλ' ἀκάρπους προσπαθείας, ὅπως εὗρω τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ταριχεύσεως ἢ τὴν χρῆσιν χημικῆς τινος σκευασίας, τοῦ σκῆνου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφεθέντος μοι ἐλευθέρου. Καὶ δὴ αἱ προσπάθειά μου ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπέβησαν ἄγονοι· ἐμείναμεν ἔκπληκτοι βεβυθισμένοι, ἐν ἀφῶνῳ θαυμασμῷ καὶ ἀνωφελέσιν ὑποθέσεσι, κρατοῦντες τὴν ἁγίαν χεῖρα, ἢ μετ' ἠρέμου παρατηροῦντες θαυμασμοῦ τὰ ἔμπλεα γαλήνης χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἁγίου, ἀποσταθόντος πρὸ τριῶν περίπου αἰῶνων. Πολλάκις εἶχον συνοδευθῆ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περιηγήσεών μου τούτων ὑπὸ ἱατρῶν καὶ ἄλλων τινῶν εὐπαιδευτῶν ἀνδρῶν, πλὴν πᾶσαι αἱ

ἐξηγήσεις αὐτῶν ἐναυάγουν καὶ μέχρι σήμερον οὐδένα συνήντησα, μόλις ἀρχίζοντα νὰ λύη τὸν Γόρδιον τοῦ ψυχολογικοῦ τούτου μυστηρίου »

Ὁ δόκτωρ Britten ἀναφέρει ἀκολούθως θαύματά τινα λίαν ὑπερβέβαια ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου ἱστορίᾳ Ὑπὲρ τῶν δύο ἐπομένων προβάλλει τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ φήμην. Καὶ πρῶτον ἐγένετο κατὰ τὸν τρομερὸν σεισμὸν τοῦ « Ἁγίου Διονυσίου : » « Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ λινανεῖα τις μέλλουσα νὰ λάβῃ χώραν μετὰ τοῦ ἁγίου λειψάνου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δημοτελοῦς τινος ἑορτῆς, δις διεσκεδάσθη ὑπὸ κεραυνῶν, λαίλαπος καὶ σειсмоῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάζοντο νὰ ἐξέλθωσι τοῦ ναοῦ μετὰ τοῦ λειψάνου. Τοῦτο συνέβη ἐπὶ Προστασίας, πρὸ 50 περίπου ἐτῶν, τῶν Ζακυνθίων ἐντόνως διαμαρτυρηθέντων κατὰ τῆς πράξεως, ἣν ἐθεώρησαν ἱεροσυλίαν. Κατὰ τὴν δευτέραν ὁμως ἀπόπειραν ἀριθμὸς οἰκῶν κατέρρευσε.

Το δεύτερον θαῦμα συνέβη ἐπὶ Ναπολέοντος, ὅτε ἠπειλοῦντο αἱ νῆσοι ὑπὸ τινος τῶν Γάλλων προσβολῆς. Προτιθέμενος ὁ Διοικητὴς νὰ πέμψῃ δύο ἔγγραφα σπουδαιότατα τὸ μὲν εἰς Κέρκυραν, τὸ δὲ εἰς Μελίτην, φοβούμενος δὲ σπουδαίας συνεπειάς, ἔνεκα τῆς ἀνωμάλου ἐκείνης ἐποχῆς, ἀπεκάλυψε τὰς ἀνησυχούσας αὐτὸν σκέψεις τῇ συζύγῳ του, ἣτις γέννημα Ζακύνθου τυγχάνουσα, συνεβούλευσεν αὐτόν, ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. Ὁ Διοικητὴς, ἄγγλος ἀπέκριψε τὴν συμβουλήν ταύτην καὶ ἐν τῇ ἀνυπομονησίᾳ του ὤμοσε μάλιστα· ἀλλ' ἡ φρίκη, ὁ φόβος καὶ ἡ προαίσθησις μέλλοντος δυστυχήματος, μέχρι τοιούτου σημείου κατεῖχον τὴν Ζακυνθίαν κυρίαν, ὥστε ὁ σύζυγός της, ὅπως ἐνισχύσῃ αὐτήν, οὐ μόνον ἐζήτησε παρ' αὐτῆς συγγνώμην, ἀλλὰ καὶ κατόπιν παρακλήσεως αὐτῆς, μετέβη εἰς τὸν ναὸν τὸν ἀφιερωμένον εἰς τιμὴν τοῦ ἁγίου, οὗ τινος καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν ἀντίληψιν. Δύναται τις νὰ κρίνῃ, ἐὰν ἡ ἐπίκλησις αὕτη ἀπέβῃ ματαία. Αἴφνης λαίλαψ ὀρμητικὴ ἐξηγέρθη περὶ τὰς Ἰονίους νήσους, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας τὰ κομίζοντα τὰ ἔγγραφα πλοῖα ἠναγκάσθησαν νὰ ὀπισθοχωρήσωσι, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ Διοικητὴς ἐπεβίβάζετο ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀφικομένου πλοίου, τὸ δεύτερον ἐλλιμενίζετο ὅπως ἐπανορθώσῃ τὰς βλάβας του. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἔγγραφα ἀντηλλάγησαν πάραυτα καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον.

Ὁφείλω νὰ προσθέσω, ὅτι ὁ Διοικητὴς ἠσπάσατο τὴν δοξασίαν τῆς συζύγου του καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος ἀνήρ-

τήσεν ἕξ εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου στήθους τοῦ προστάτου Ἁγίου, ἐν τῶν βαρυτιμοτέρων τιμητικῶν δειγμάτων, ὅπερ ὑπὸ βασιλικῆς χειρὸς εἶχε λάβει ποτὲ ἐν τῷ τόπῳ του. Ἐγὼ αὐτὸς εἶδον τοῦτο, ὡς ἐπίσης τιμαλφῆ τινὰ κειμήλια, κόσμους καὶ ἄλλας ἐνδείξεις εὐγνωμοσύνης, δι' εὐλογίας δεχθείσας καὶ μυστηριώδεις ὑπηρεσίας ἀποδοθείσας ὑπὸ τοῦ σιγηλοῦ σκήνους, ἀνοπauομένου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δειγμάτων τούτων τῶν μαρτυρούντων σεβασμόν.

Θαυμαστότερον ἔτι τοῦτο. Ἐγνώρισα ἐγκληματίως καὶ ἐγκαθειρόκτους ὀδηγηθέντας παρὰ τῇ ἐπιβλητικῇ λάρακι. Καθ' ἣν στιγμὴν προσεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν ὑπῆ εσία ἱερέως, ἴν' ἀφθῶσι τῆς θείας καὶ ὠραίας χειρὸς τοῦ ἁγίου, ἡ καρδιά των συνετρίβη, δάκρυα μετανοίας κατέκλυσαν τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ ἀπεμακρύνθησαν, κατόπιν ταπεινῆς ἐξομολογήσεως καὶ ἀφοῦ ἐξήτησαν συγγνώμην τῶν σφαλμάτων αὐτῶν.

Καὶ δὴ π ρῆλθον ἕκτοτε τριάκοντα ἔτη, ἀφ' ὅτου τὸ τελευταῖον εἶδον τὸ θαυμασιὸν σκῆνος τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, τὸ κάλλος καὶ ἡ ἐντέλεια, ἅτινα περιεφρόνησαν ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας τὸν χρόνον καὶ τῆς φθορᾶς τὸν νόμον, οὐδεμίαν ὑπέστησαν ἀλλοίωσιν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο

Ἡδυνάμην νὰ συμπληρώσω ὀλόκληρον τόμον ἐξιστορῶν τὴν θαυματουργικὴν δύναμιν τοῦ προστάτου ἁγίου Ζακύνθου, ἀλλ' ἀδυνατῶ νὰ χαράξω μίαν μόνην γραμμὴν, ὅπως ἐξηγήσω τὸ μυστήριον σώματος ὑλικοῦ, ἀφοῦ ὁ θάνατος οὐδεμίαν ἄλλην ἐξήσκησεν ἐπιρροήν, ἢ ταύτην μόνον, τοῦ νὰ θέσῃ τὸν δάκτυλόν τῆς αἰωνίου σιγῆς ἐπὶ τῶν κεκλεισμένων χειλέων.

Ὅταν σκέπτομαι ἐπὶ τοῦ μήπω διαλευκαθέντος τούτου προβλήματος, τὸ μυστήριον τοῦ Ἁγίου Διονυσίου παρίσταται μοι ὡς ἡ ἐντελεστέρα ἐξ ὅσων παρετήρησα ἄλλυσις μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, ἢ μᾶλλον ὁ δεσμὸς ὁ συνέχων τοὺς δύο κόσμους.

Τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον τοῦ δόκτορος Britten τελευτᾷ διὰ τῶν λέξεων: Ἡ νῆσος Ζάκυνθος καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου Διονυσίου πάντοτε ὑφίστανται. Εἶθε δὲ οἱ ἀρνούμενοι τὰ γεγονότα, νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ καὶ ἐξετάσωσι ταῦτα, ἄλλως παραχρημαῖς σιγήσωσι. Γένοιτο.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΑΜΕΙΟΥ ΠΤΩΧΩΝ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 20 Δεκεμβρίου 1935

Ἄριθ. πρωτ. 80

Πρὸς τὸν Ὁσιώτατον Σύγκελον Παρθένιον Κάρδαρη
Ἱερατικῶς Προϊστάμενον Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Κων-
σταντίνου καὶ Ἑλένης

Ἐ ν τ α ὀ θ α

Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐπιτροπὴ Ταμείου Πτωχῶν Ἱ. Μητροπόλεως ἐν τῇ χθε-
σινῇ αὐτῆς συνεδρίᾳ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπὸ 11 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. ἔγγρα-
φον ὑμῶν δι' οὗ γνωρίζετε τὴν ἀποστολὴν 100 βιβλίων τοῦ ἄρτι ὑφ' ὑμῶν
ἐκδοθέντος πονήματος τοῦ ἐλλογίμου κ. Σ. Ραζῆ «Τὸ Κάτοπτρον τοῦ Ἱε-
ρέως» καὶ ὄν τὸ ἀντίτιμον πάνυ εὐγενῶς δωρεῖσθε ὑπὲρ τοῦ Ταμείου Πτω-
χῶν Ἱεράς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, θεωρεῖ καθήκόν της ὅπως καὶ ἐγ-
γράφως ἀπονεύμῃ τὰς θερμὰς αὐτῆς εὐχαριστίας διὰ τὴν θεάρεστον ταύτην
πράξιν ὑμῶν.

Εὐχέτης πρὸς Θεὸν

Ὁ Πρόεδρος Ἐπιτροπῆς
Ταμείου Πτωχῶν Ἱεράς Μητροπόλεως
(Τ. Σ.) † Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Ἔργα τοῦ ἰδίου:

«ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»

«ΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ»